BARANYAI AURÉL - BARANYAI BÁLINT - BARANYAI PÁL

A KÍGYÓ, A KEHELY ÉS …

FRIDRICH SÁNDOR „PETŐFI” PATIKÁJA

PÉCS
2019

T Ü K E A K A D É M I A

BARANYAI AURÉL - BARANYAI BÁLINT - BARANYAI PÁL

A KÍGYÓ, A KEHELY ÉS …

FRIDRICH SÁNDOR „PETŐFI” PATIKÁJA

PÉCS
2019. március 26.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Elnök Úr!

Köszöntöm Önöket.

Jó napot kívánok!

Valahol egyszer azt olvastam: „Mielőtt beszélnél, fontold meg, miről fogsz szólni, és csak akkor nyisd ki a szád, ha mondanivalód szebb, mint a csend. „

Lehet-e csendszépségűt mesélni a XX. század vérzivataros első feléről? Mi adhat felmentést, mi indokolhatja a múltidézést, mi lehet a célunk a két világháborút túlélő ősök életéről, tetteiről beszélni?
Elsősorban pécsiségtudatunk felkeltésének, erősítésének szándéka. Pécsiségtudat és hiánypótlás, ami nem olvasható az interneten. Azokról lesz szó, akik nyomot hagytak. Legendás emberek, akikre városunk szóban forgó része emlékeztet, akik a XXI. században példaképeink lehetnek. Mint Fridrich Sándor, a klasszikus európai kultúra talaján sarjadt „Petőfi" patika kapitánya. Az ókori görögöktől (Asculapiustól, Hygieatól) és a rómaiaktól (I. Constantinustól) indulnak a gyökerek.

A holtak városa a Világörökség része lett. És az élőké? A múltidézés nem csak nosztalgia, sokkal inkább a jelenben és a jövőben hasznosítható szép feladat, és mint a csend, nem nélkülözi az intimitást sem, hiszen Fridrich Sándor Baranyai Aurél bérmaapja és tizenkilenc évig kenyéradó gazdája volt. Ezért előadásunk háromgenerációs családi vállalkozás édesapámmal, Baranyai Aurél gyógyszerésszel és fiammal, Baranyai Bálint építészmérnökkel.

Levéltári iratok alapján szó lesz a patikajog elnyerésének ügyrendjéről; a „Petőfi" patikának fedelet adó Mattyasovszky-bérpalotáról; a gyógyszertár környezetéről; Fridrich Sándor munkatársairól, a patika belső életéről; végül szólunk néhány híressé vált gyógyszerészről, hogy befogjuk a csúfolódók száját.

Közel ezer esztendeje, hogy megcsendült a gyógyszermozsár a pécsváradi monostor kórházkonyhájában.

Az első pécsi (egyházi, házi) gyógyszertár az Erzsébet ispotályban (1320-1523) működött. Pécs nem kapott volna Nagy Lajostól egyetemi városi rangot 1367-ben, ha nincs patikája.
325 éve, 1694-ben már volt úgynevezett „gremiális", kereskedelmi gyógyszertárunk.

A mai napra rendelt múltidéző igehirdetés 1881. március 1-én, Fridrich Sándor Frigyes Lajos születése napján kezdődik és a XX. század közepén zárul.

Rózsahegy környéke

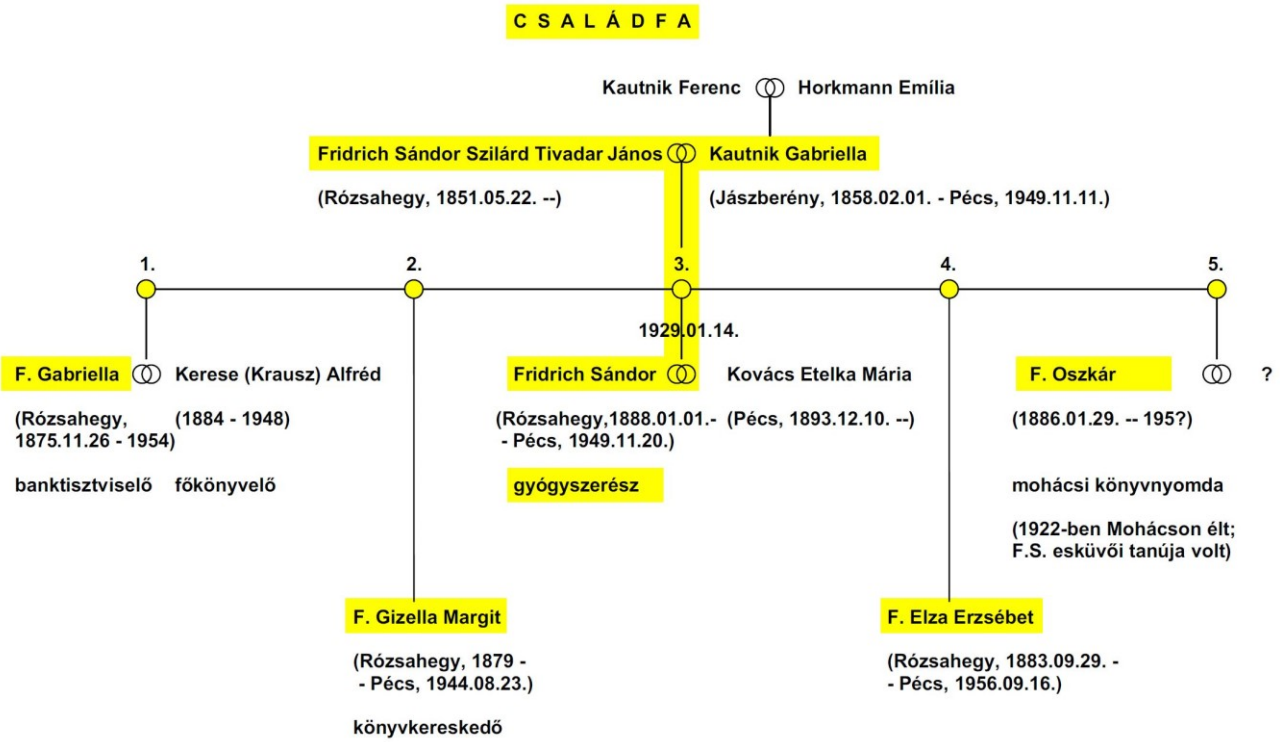

Sándor bácsi bölcsőjét az Alacsony-Tátráról és túrójáról híres-nevezetes Liptó megyében, Rózsahegyen ringatták. Innen költöztek özvegy édesanyjával és testvéreivel Pécsre, ahol az Inczédy Dénes igazgatóságával működő római katolikus főgimnázium magántanulójaként, középiskolai tanulmányait befejezve, 1900-ban érettségizett.

Szakmai pályafutását gyakornokként 1901-től a pécsi „Remény”, majd a mohácsi „Angyal” patikában kezdte.

Gyógyszerészi oklevelet 1904. június 23-án kapott a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen.

Segédként Pécsett a „Magyar Korona” gyógyszertárban, utána tíz hónapig Kassán a 20. számú helyőrségi kórházban, majd ismét a „Magyar Koronában” szolgált.
Innen került a pécsi „Arany Sas”-hoz címzett patikába, ahol 1914. augusztus 3-ig gondnokként dolgozott.

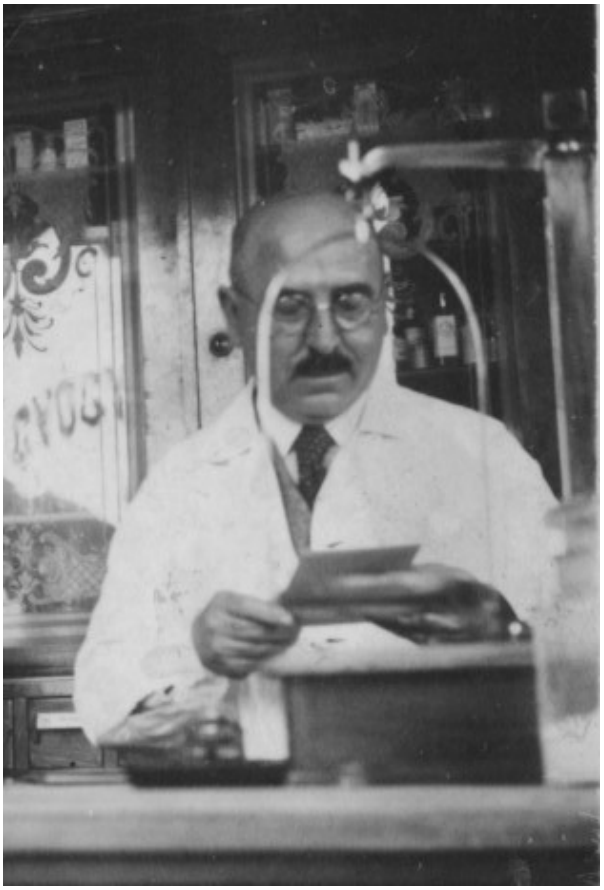

Fridrich Sándor a tára mögött

Másnap, augusztus 4-én vezényelték a Harctéri Egészségügyi Intézetbe. Az első és a második világháború idején is súlyos harcok helyszínén, Volhíniában, Észak-Ukrajna történelmi területén, a Bug és a Pripjaty folyók között, 44 (!) hónapig harctéri szolgálatot teljesített ezen az elátkozott vidéken, amely a csernobili katasztrófa óta vált a ma élők számára ismertté.

1918. november 1-én két kitüntetéssel tért vissza pécsi gondnoki állásába. (Gyógyszerészeti tudományának profán módon katonai szolgálata idején is hasznát látta oly módon, hogy a betegek gyógyításán túl, a hadtáp szűkös keretéből „harctéri ínyencségeket" tudott készíteni.)

Fridrich Sándor távollétében az „Arany Sas" a Városháza új épületébe költözött. A helycserét Weigl Dezső fiatal gyógyszerész irányította. Fridrich Sándor visszatértével Vécsey Géza okleveles, és a Madách-bajszú Radák Vladimir nem-okleveles gyógyszerész is megjelent a tárák mögött.
Feltétlenül szólni kell a páratlan tehetségű és kézügyességű Sényi János laboránsról, akit ötvenéves szolgálati jubileumán az Országos Gyógyszerész Egyesület Kabay-emlékéremmel tüntetett ki.

Sényi János

Fridrich Sándor 1924-ig maradt az „Arany Sas” kötelékében, mert december 31-én megnyitotta Pécs tizedik gyógyszertárát. De a „Petőfi” története már korábban, 1913-ban kezdődött, amikor Sándor bácsi még a „Magyar Koronában” segédeskedett.

1913. június 16-án a város törvényhatósági bizottságának közgyűlésén jelentették, hogy Fridrich Sándor és két társa személyjogú, kilencedik patika felállításának engedélyezése iránt folyamodott. A Tanács elutasította a kérelmeket, azt csak 3-4 év múlva tartotta időszerűnek.

Egy esztendővel később a városi tiszti főorvos a Tanácsnak írt leveléből: „… Ha fontosabb magán érdekből, vagy a külvárosi lakók kívánságára egy új gyógyszertár kívántatnék, az ellen kifogást emelni nem lehet, de ott állíttassék fel, ahol a régebbi üzleteknek anyagi kárt okozni nem fog… A Zsolnay-szobor környékén lenne a legmegfelelőbb helyen…” (Dr. Czirer Elek).

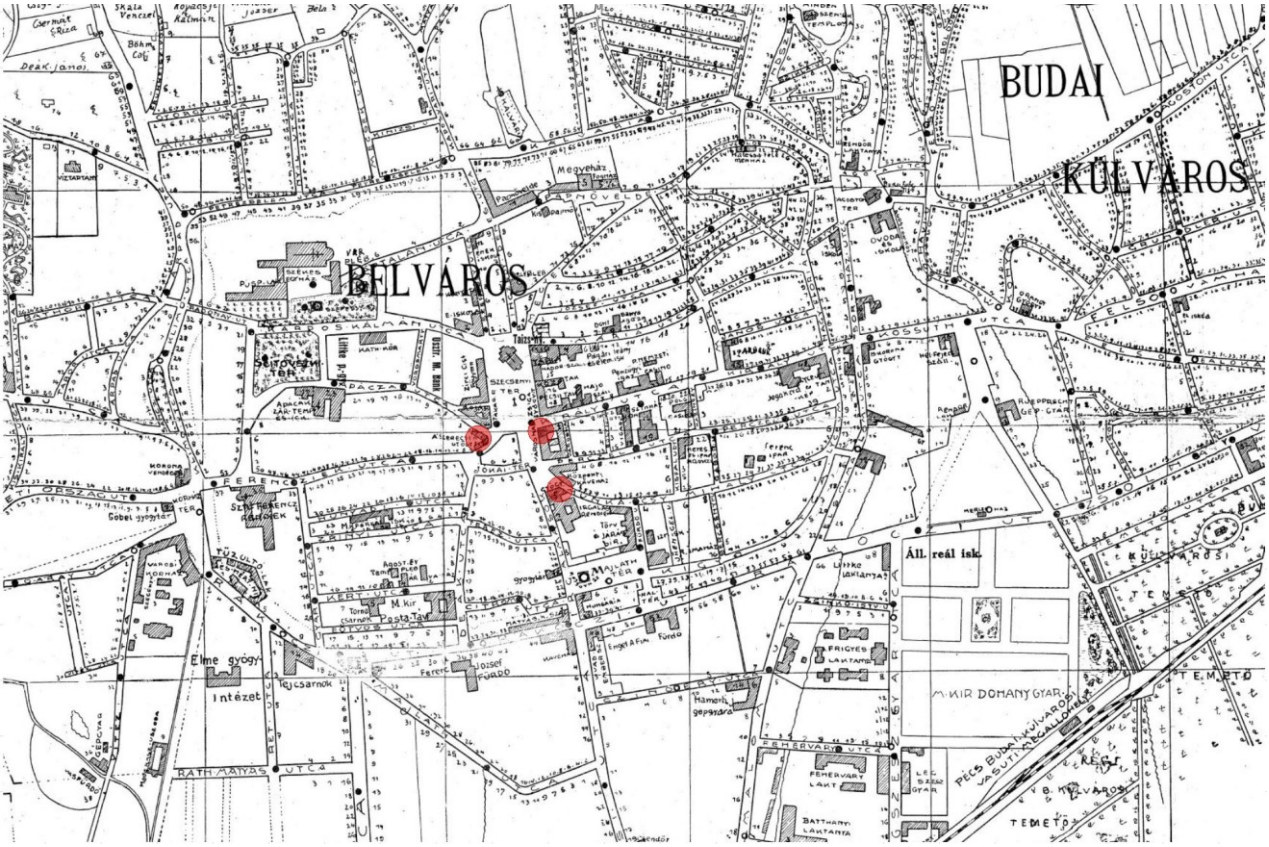

Pécs 3 reál jogú gyógyszertára

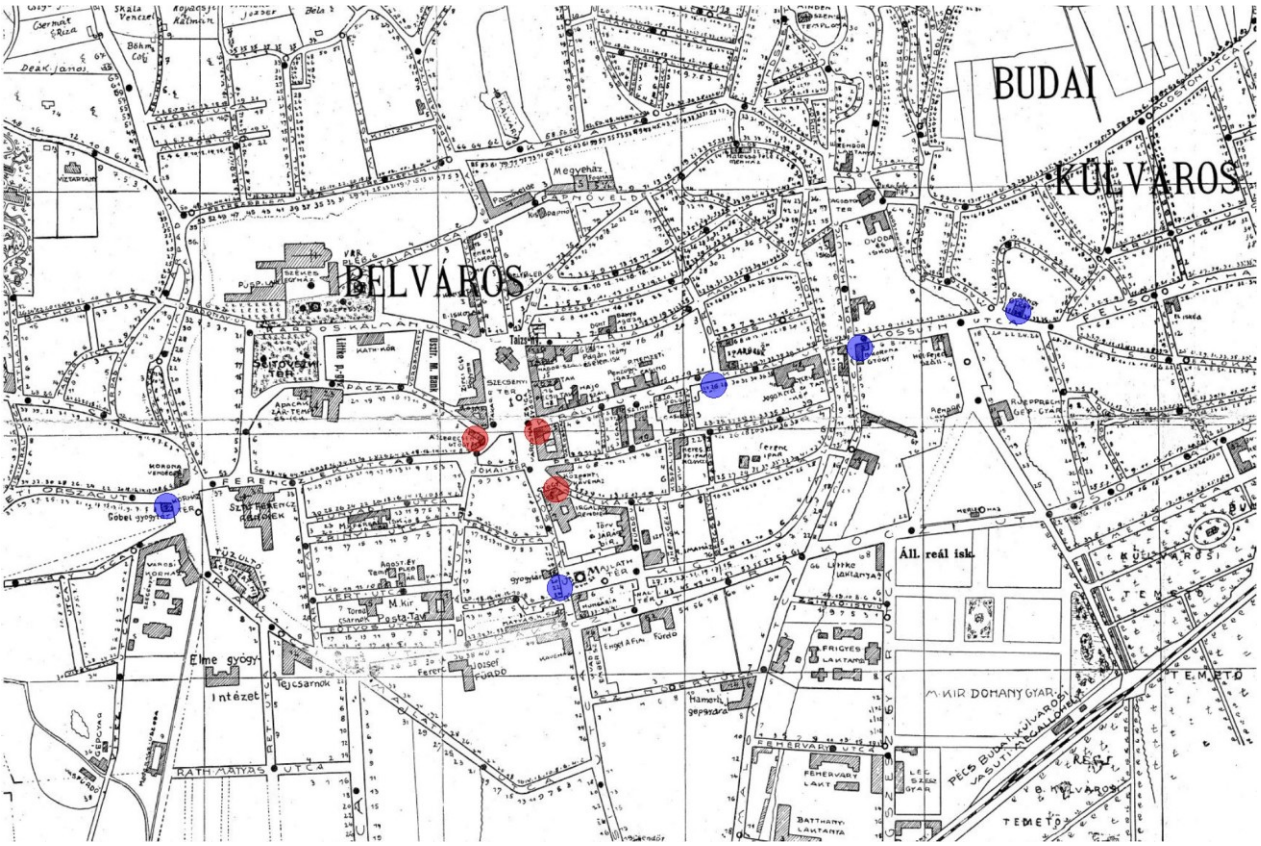

Pécs 8 gyógyszertára

A pécsi tiszti főorvos szerint a városnak ekkor nyolc nyilvános patikája volt, három reál – és öt személyes jogú.

A „reál jog” azt jelentette, hogy a gyógyszertár szabadon eladható, örökölhető, hagyományozható; magánjogi szerződés és a fennálló szabályoknak megfelelő átruházás tárgyát képezhette.

A „személyes jog” személyes, következésképpen másnak el nem adható jogot jelentett. A gyógyszertár személyes joga a gyógyszertári jogosítvánnyal felruházottnak a személyéhez volt kötve. Az ilyen gyógyszertárakat nem adhatták el, nem hagyományozhatták másra.
Egyéb kategóriák is léteztek: a fiók, kézi és egyházi gyógyszertár.

1914-től 1918-ig a Nagy Háború mindent felborít, a szerb megszállás mindent rendetlenné tesz.

1914. Bevonulók az Indóház utcában

A városi tiszti főorvos 1914. évi Tanácsnak írt levelét követően nyolc évig (!) nincs gyógyszertárakkal kapcsolatos levéltári adat.

1922-ben változik a helyzet. A Magyar Királyi Népjóléti és Munkaügyi Miniszter a háború befejeztével tájékoztatta a polgármestereket, hogy indokolt új gyógyszertárak felállítása. A polgármester nevére érkező, vagy közvetlenül a minisztériumból küldött kérvényeket javaslatukkal terjesszék fel döntés végett.

Ettől kezdve felgyorsultak az események.
A városi tiszti főorvos egy vagy két új gyógyszertárat javasolt.
A közegészségügyi bizottság két új patikát tartott indokoltnak, hiszen az utolsó személyjogú gyógyszertár engedélyezése tizenöt éve, 1907-ben történt. A város Tanácsa két új gyógyszertári jog engedélyezését kérte a minisztériumtól.

Vass József népjóléti és munkaügyi miniszter 1922. július 22-én egy új, Pécs IX. önálló gyógyszertárának felállítása jogát Rediger Ödön okleveles gyógyszerész-mesternek adományozta. A X. gyógyszertár felállítását elvileg engedélyezte.

Pécs szabad királyi város közigazgatási bizottsága 1922. december hó 13-án tartott rendes ülésében a X. önálló gyógyszertár felállításának jogát Fridrich Sándor okleveles gyógyszerésznek juttatta.

Nendvitch Andor polgármester

1922. december 23-án Fridrich Sándor levelet küldött Nendtvich Andor polgármesternek: „… Köszönet, hogy a város közigazgatási bizottsága a X. gyógyszertár jogát nekem volt kegyes adományozni. Hálából a városi szegényalap céljaira 100.000 koronát ajánlok. Ha a Magyar Királyi Népjóléti és Munkaügyi Minisztérium a IX. gyógyszertár nyertesével szemben ennél nagyobb összeget fog megállapítani jótékony vagy kulturális célra, a különbözetet be fogom fizetni…"

Az I. fokú közigazgatási hatóság 1923. január 23-án a X. önálló gyógyszertár helyéül a Zsolnay-szobor közvetlen környékét, beleértve a Rákóczi út 11-21-ig terjedő szakaszát jelölte ki.

Fridrich Sándor a környék valamennyi házában próbált helyet találni, de sem megfelelő lakás, sem üzlet nem adódott. Utolsó lehetőségként a Rákóczi út 19-es számú, városi tulajdonú, Weis Ármin bérlő által lakott ház jöhetett szóba. Kérte a polgármestert, hogy itt létesíthessen patikát és Weis Ármin máshol kapjon lakást. Kérését nem teljesítették.

A népjóléti és munkaügyi miniszter a városnak: „… Azt, hogy a közigazgatási bizottság által pályázat alapján a X. gyógyszertárat Fridrich Sándor okl. gyógyszerész pécsi lakosnak adományozta, tudomásul veszem, oly kikötéssel, hogy az adományos köteles lesz a létesítendő gyógyszerészi nyugdíj – és segélyalapra a később kiadandó általános szabályban meghatározott járulékot fizetni.
Az adományos felterjesztett iratait azzal küldöm vissza, figyelmeztesse a jogot nyert gyógyszerészt, hogy gyógyszertárát jelen rendeletem kibocsátásától számítandó egy év leforgása alatt felállítani köteles, különben jogosítványa elévül…"
Fridrich Sándor az eredménytelen helykeresés után kérte a patikanyitás határidejének meghosszabbítását egy évvel. A népjóléti és munkaügyi miniszter a méltánylást érdemlő körülményekre való tekintettel ezt azon kikötéssel engedélyezte, hogy 1925. június 6-ig gyógyszertárát köteles felállítani.

A Dunántúl 1925. január 1-i számának ötödik oldalán a Hírekben jelent meg a december 31-én készült alábbi tudósítás:

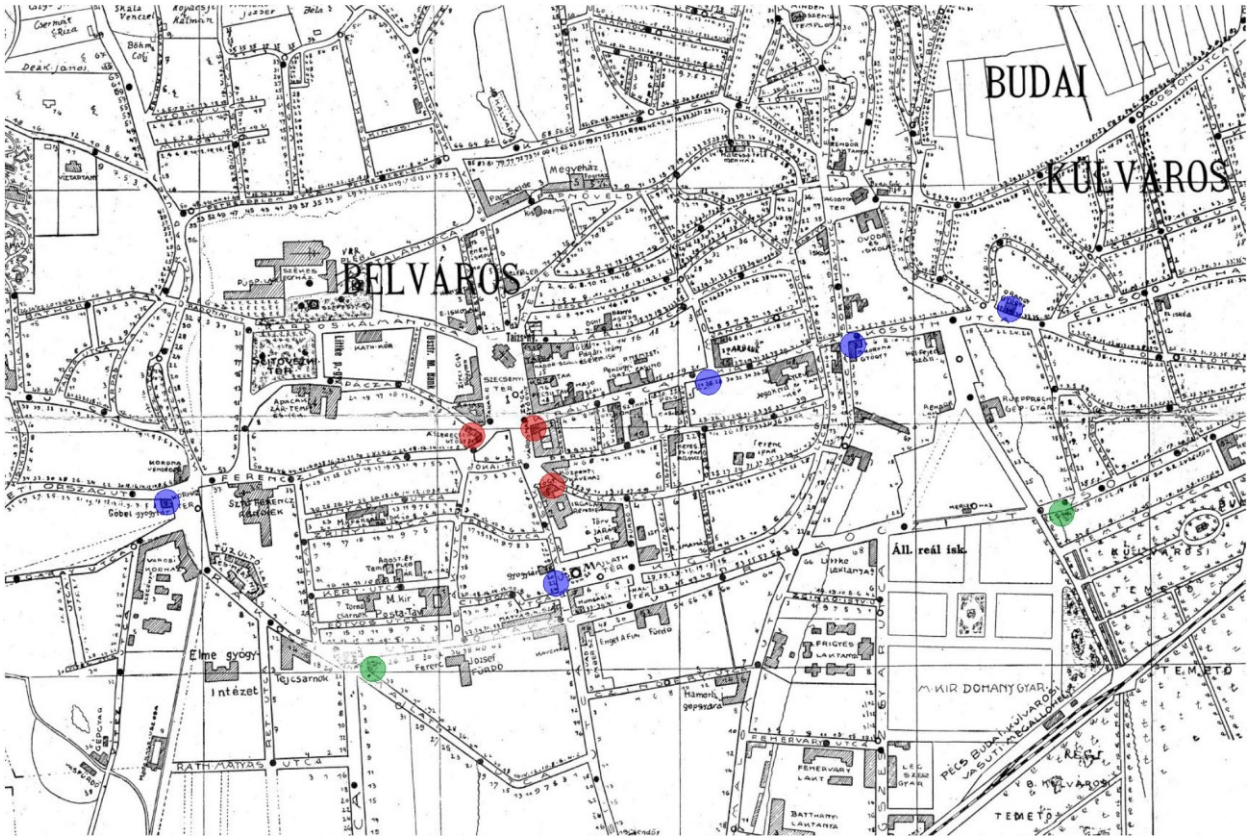

Várostérkép 10 (piros, kék, zöld) patikával

„Ma nyílt meg a tizedik pécsi gyógyszertár, melyet a közigazgatási bizottság annak idején Fridrich Sándornak adományozott. Az új patika, amelyet tulajdonosa Petőfi Sándorról nevezett el, a Rákóczi út 28. szám alatt, a Mattyasovszky-palotában van. A közigazgatási hatóság ma tartotta az első szemlét az új gyógyszertárban, ahol mindent kifogástalan rendben talált és azonnal megadta az engedélyt üzembe helyezéséhez. Az új patika a városnak tényleg olyan részén van, ahol feltétlenül szükséges. Vezetőjét, Fridrich Sándort, közel két évtizedes pécsi tartózkodása alatt az egész város megszerette kedves, úri egyéniségéért. Mint a legnagyobb forgalmú „Weber" gyógyszertárnak egy évtizeden át volt gondnoka, számtalan tanújelét adta páratlan szakértelmének és lelkiismeretes gondosságának. E kiváló szakmai és egyéni tulajdonságait vette figyelembe a város közigazgatási bizottsága is, amikor a gyógyszertári jogot annyi pályázó közül neki adta…"

A város vezetősége féltve óvta kedvelt gyógyszerészeinek érdekeit. 1925-ben is beszédes nyomát találjuk ennek, amikor véleményezi az egyetem házi gyógyszertárának felállítását és „… kívánatosnak tartaná, ha azt a pécsi gyógyszerészek létesítenék. Pécsett tíz patika van és az újabb gyógyszertár veszélyeztetné existenciájukat."

Mattyasovszky Jakab (1846 – 1925)

Mielőtt Fridrich Sándor „Petőfi” patikájának fedelet adó bérpalotáról szólunk, néhány mondat annak építtetőjéről.
Alsómátyásfalvi Mattyasovkszky Jakab Liptó megyei ősnemes család sarja, 1846. október 15-én született Modenában, ahol édesapja, Mattyasovszky László, mint a Felső-Olaszországot megszállva tartó osztrák-magyar hadsereg huszárkapitánya szolgált. Édesanyja a svájci származású Gilli Katalin volt.
Tanulmányait a selmecbányai főiskolán fejezte be.
1881. szeptember havában kötött házasságot Zsolnay Terézzel. Néhány évig még Budapesten, majd apósa biztatására a pécsi gyárban érvényesítette geológiai szaktudását. A Zsolnay-gyárban a vegyészeti munkát is ő irányította.

A Mattyasovszky-bérpalota története 1905-ben kezdődött. Ekkor Mattyasovszky Jakab jelezte a Tanácsnak, hogy a Siklósi (a mai Rákóczi) országút, valamint a Majláth és Indóház utcák sarkára egy kétemeletes házat kíván építeni úgy, hogy az az 1907-es pécsi országos kiállítás és vásár megnyitásáig készen álljon, a Zsolnay-szobor környékének díszére váljék.

A tervezett időre nem készült el a bérház, sőt, el sem kezdődött az építkezés.

1908-ban Mattyasovszky Jakab ismét a tekintetes Tanácshoz fordult: „… A Rákóczi út és a Majláth utca sarkán lévő telken, a Zsolnay-szoborral szemben, még ez év augusztus havában szándékozom a helyhez méltó monumentálisabb román stylű, kétemeletes bérházat építeni. A Majláth utca szabályozása azonban a ház főhomlokzatát annyira keskenyíti, hogy a tervezett épület toronyszerű lesz Pécs jövendőbeli legszebb modern terén. Minthogy a Majláth utcában jelenleg nagyobbrészt üres telkek és alig számba vehető földszintes házak vannak, az utca nyomvonalának módosítása nem ütközik nehézségekbe… Tisztelettel kérem a Majláth utca szabályozását revisio alá venni!”

Amikor a Majláth utca lakóihoz eljutott Mattyasovszky lekicsinylő véleménye, természetesen felháborodtak és nem rejtették véka alá véleményüket.

Pécs szabad királyi város törvényhatósági bizottságának 1908. július 6-án tartott rendkívüli gyűléséről felvett jegyzőkönyv rögzítette, hogy módosították az eredeti utcavonal egy részét, ezáltal a Zsolnay-szobor körüli tér felől a korábbi tizenöt méter helyett a tervezett épület tizenhét méteres homlokzatot nyerhet.

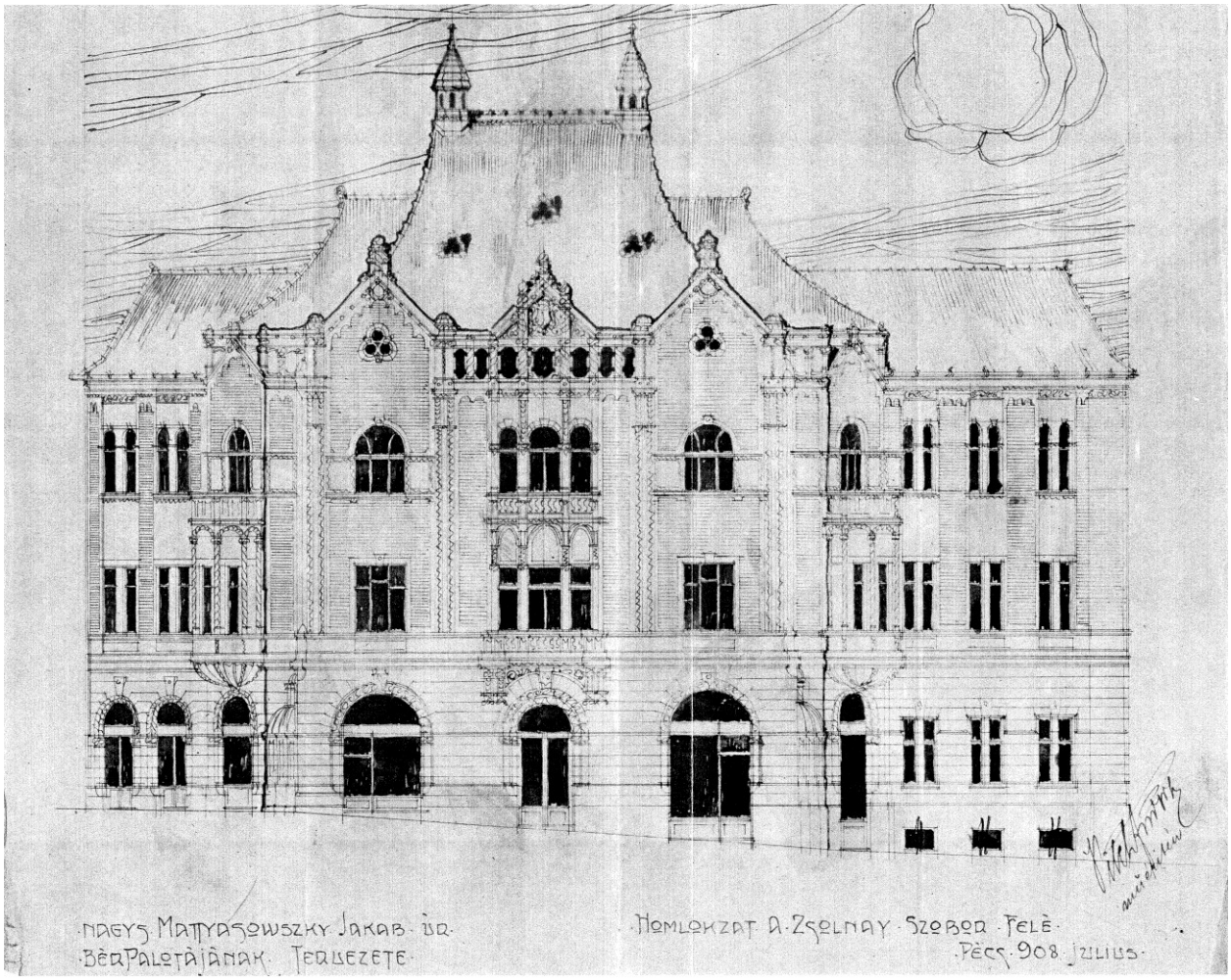

Mattyasovszky-bérpalota homlokzati terve No.1

Dr. Lieber György és társai által benyújtott fellebbezés hatására a belügyminiszter elutasította Mattyasovszky Jakab módosítás iránti kérelmét, a város közönsége pedig megváltoztatta korábbi határozatát.
Már 1909. március 23-át írtak, amikor a Rákóczi út és a Majláth utca sarkán építendő bérház végleges rajzait, valamint a szükséges statikai számításokat Pilch Andor műépítész beterjesztette.
Az építési engedélyt 1909. április 17-én a kétemeletes lakóházra a Tanács kiadta. A kivitelezéssel Gadó Ignác építőmestert bízták meg.
Október 29-én, azaz hat és fél hónap múlva (!) Mattyasovszky Jakab a bérpalotára a használati engedély kiadásáért jelentkezett.

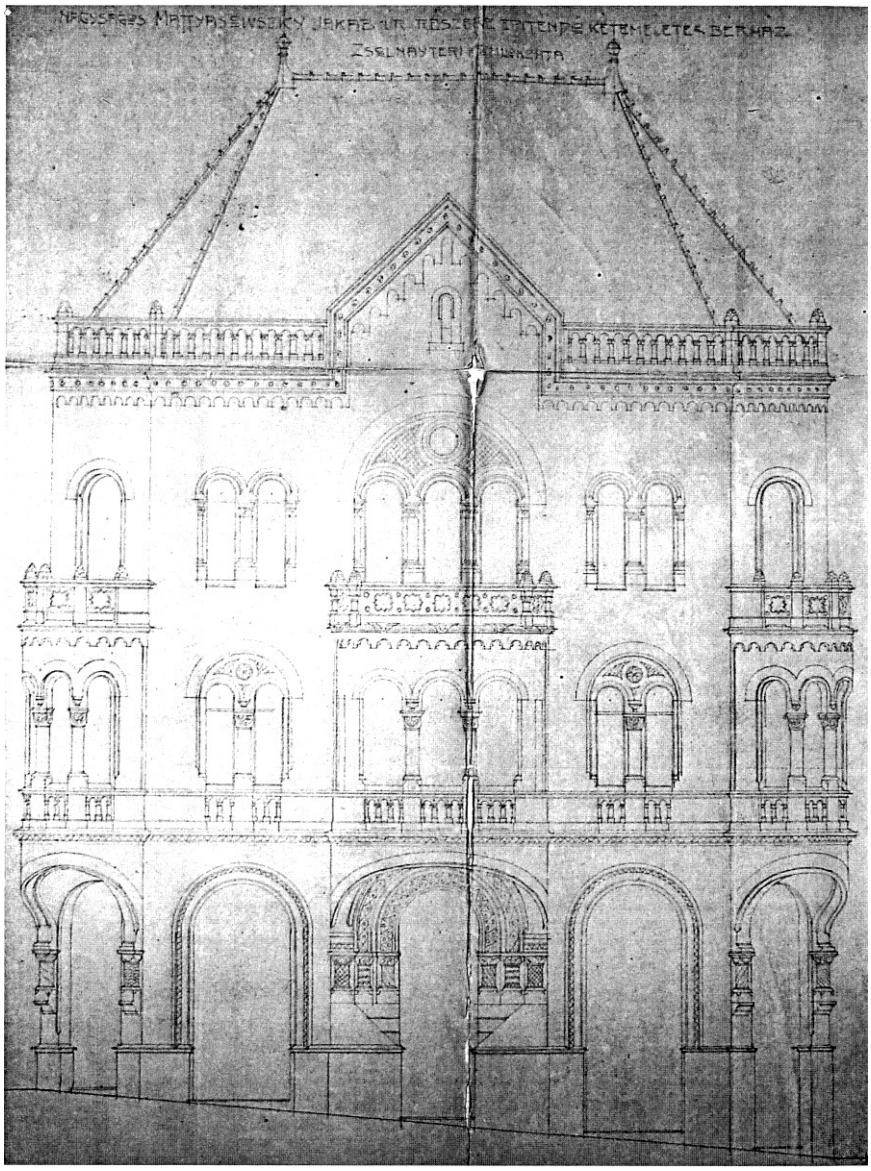

Mattyasovszky-bérpalota homlokzati tervrajza – No.2

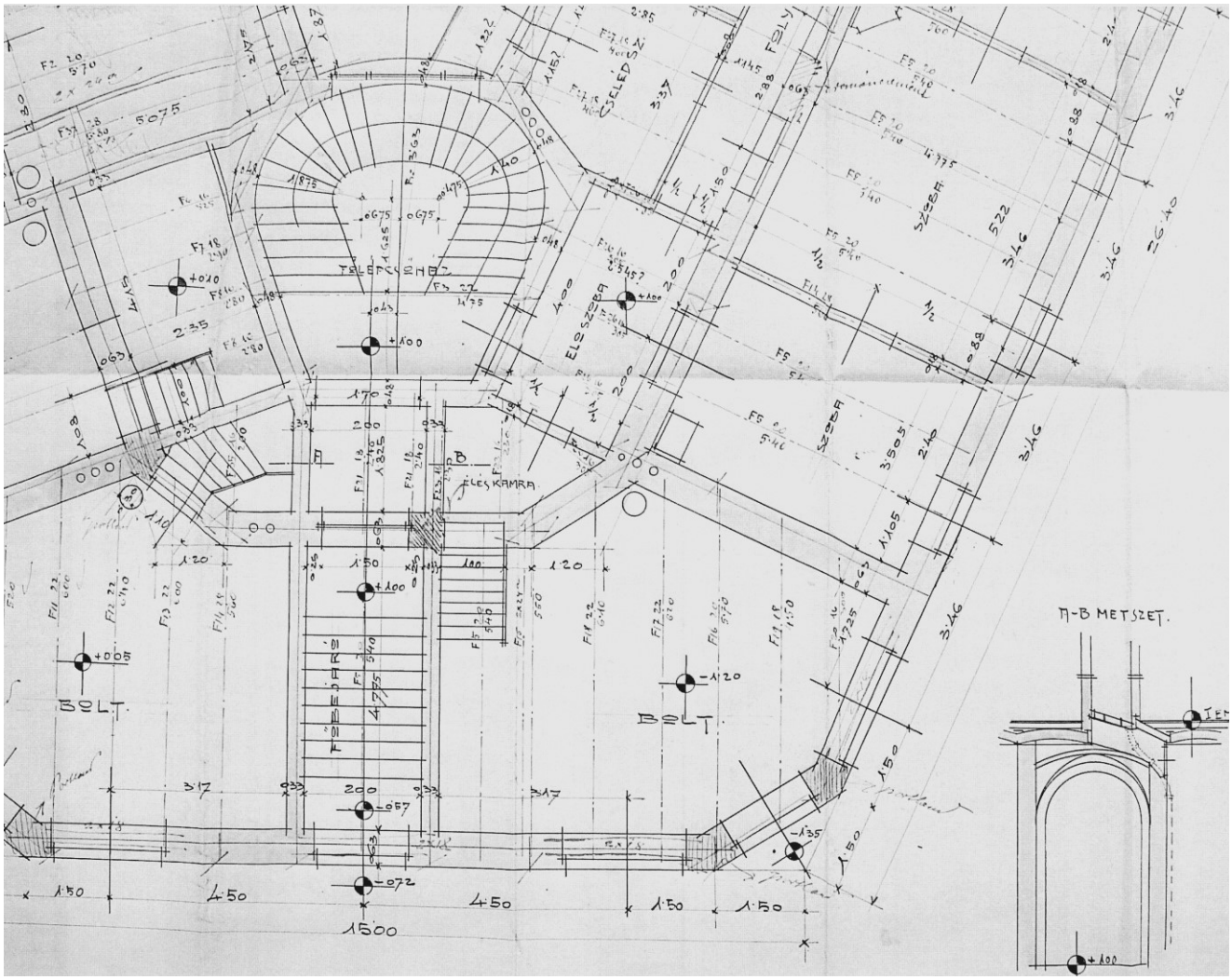

Mattyasovszky-bérpalota alaprajza

Mattyasovszky-bérpalota lépcsőháza

Mattyasovszky-bérpalota lépcsőházi korlátja

Az MÉ (Magyar Építőművészet) 1989-es pécsi különszámának városunk századfordulós építészetéről és építészeiről szóló fejezeteiben Mendöl Zsuzsanna művészettörténész, valamint Weiler Árpád építész mondott véleményt a Mattyasovszky-palotáról és Pilch Andor építészetéről:
„… Nemzeti stílusra törekvő megoldások. Íves kontúrú falmezők, hullámzó párkányok és különféle méretű nyílások utalnak a szecesszióra…
… A Zsolnay-gyárban készült homlokzati díszítés. Reneszánsz elemek, ablaknyílások. Átmenetnek tekinthető az új építészet és a késői eklektika emlékei között, a reneszánsz formakincs és a pyrogránit találkozása…
…Pécsett Pilch Andor építette a szecesszió legtöbb példáját.”

Dévényi Sándor építész fantáziáját is megmozgatták a bérpalota izgalmas ívei. Háromszintes, jelképekben bővelkedő Zsolnay-teázót álmodott az épületbe.

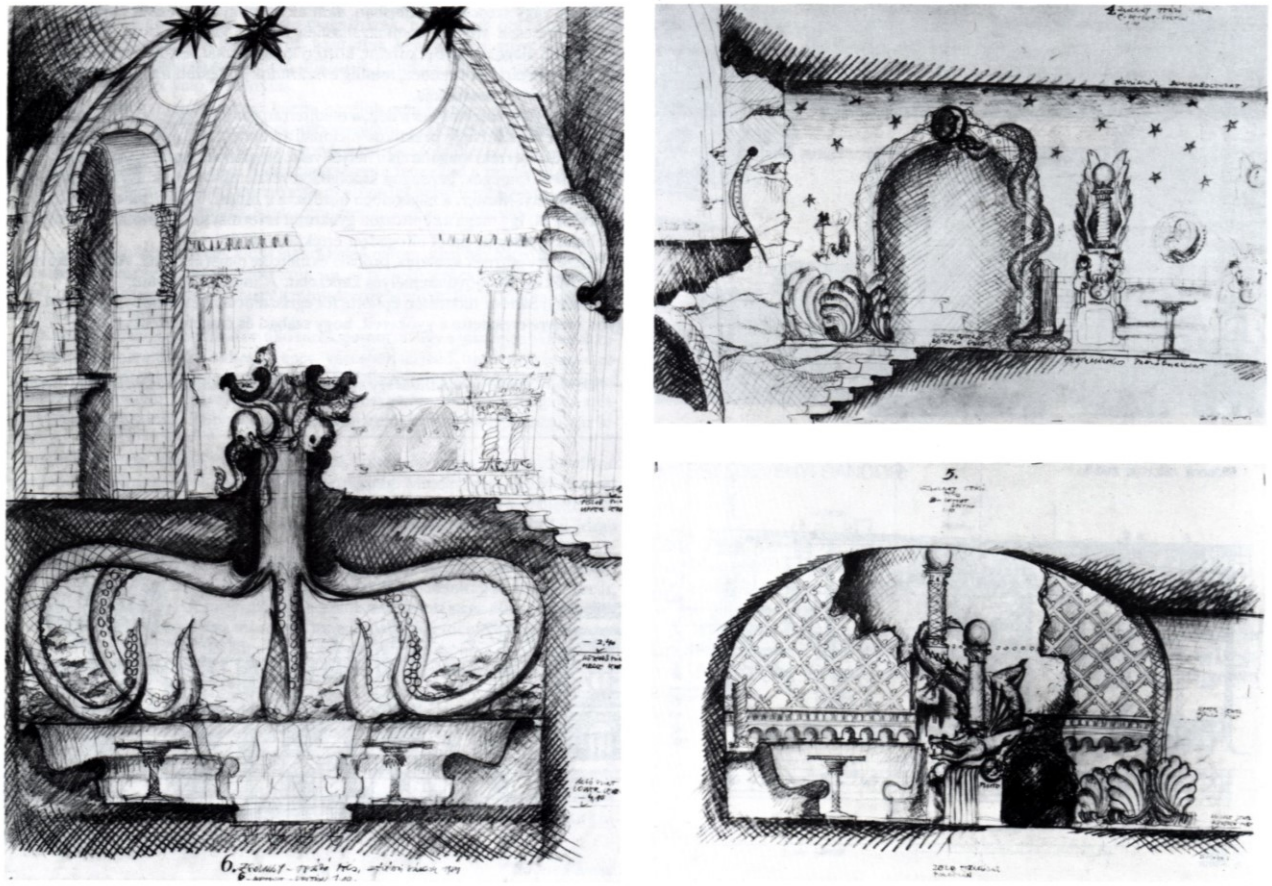

Mattyasovszky-bérpalota: Zsolnay-teázó terve

Mattyasovszky-palota villamossal

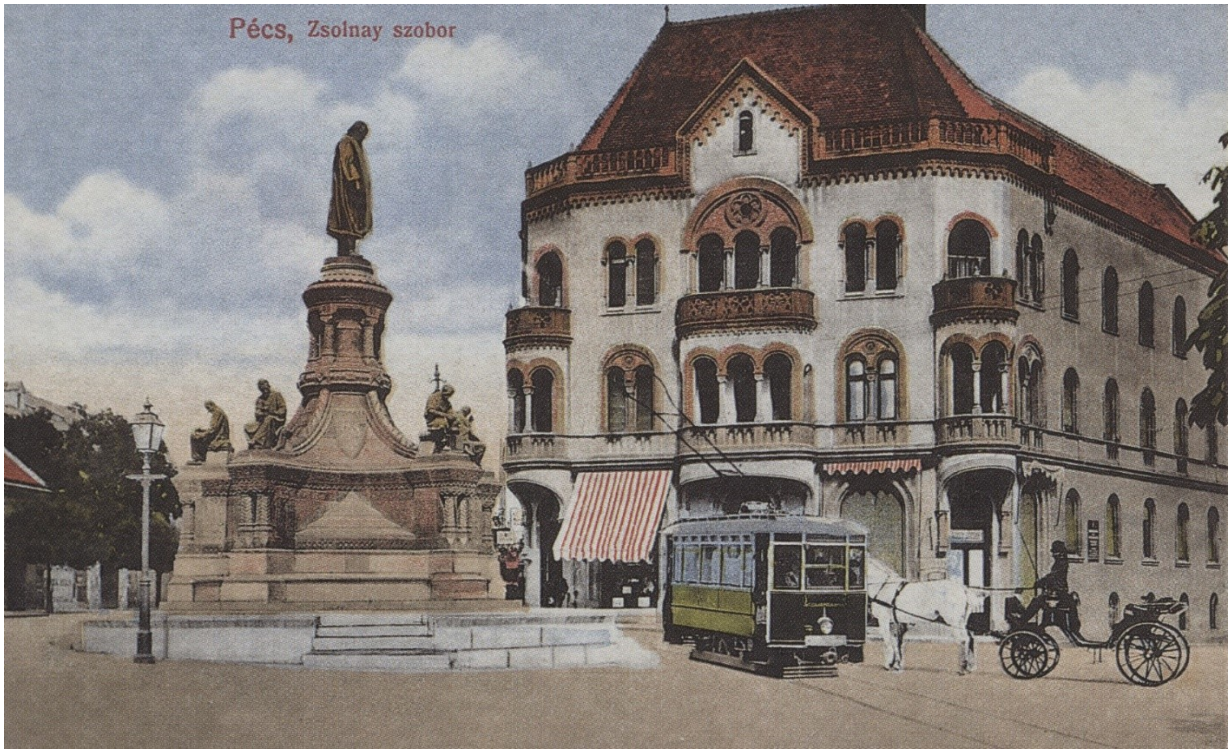

Matyasovszky-palota fiákerrel

A bérpalota lakóiról annyit tudunk, hogy itt élt Mattyasovszky Jakab családja, majd Mattyasovszky Tibor, a Zsolnay-gyár egyik későbbi cégvezetője és neje, Nádasi Nadasy Margit költözött a Rákóczi út 28-ba.

A Magyar Mérnök és Építész Egylet is itt rendezkedett be.
Az épület Majláth utcai frontján, a „Petőfi” gyógyszertár fölötti négyszobás lakásban tíz évig dr. Boros Béla szemészprofesszor és családja lakott. (Ismerem a fiatalabb Boros fiú, Boros László tanár véleményét a patikákról: „A gyógyszertárakat szent helyként tisztelték, ahol a fájdalom tisztelni való volt és templomi illemszabályok érvényesültek”)

Nézzünk körül a „Petőfi”- patika környékén.

Zsolnay-szobor avatása (1907)

A Zsolnay Vilmos szobor pályázatot mecsekaljai Horvay János (a pécsi Hoppel aranyműves fia) nyerte, az öt allegorikus mellékalak Apáti Abt Sándort dicséri, a plutonit-talapzat tervezője pedig Schulek Frigyes építész volt.
Baranyai Aurél így írt róla:
„A Szabadság út északi deltájában a Munka szobra áll. A város gyermeke itt pillanthat fel a Zsolnay-példára. De láthatja az idegen is, hogy ahová érkezett, ott komolyan mérik a tetteket, a szorgalmat, az alkotás örökös vágyát. A jó öreg Pécs termopülei oszlopa ez a monumentális mementó, melynek nincs szüksége a klasszikus verssorokra sem, hogy a Föld minden nyelvén messze zengjen a szép és jó emberi munka kórusa.
Vázát tart Vilmos bácsi a jobb kezében. Ezzel indul körútjára a különböző munkahelyekre a gyár édesapja, hogy megbeszélje a nap tennivalóit és holnapi elképzeléseit közvetlen munkatársaival. Munkaköpenyben ő is, akár a bronzba öntött társak: a szobrász, az építész, festő, fazekas és vegyész. Ez utóbbi kolléga kémcsövet sodorgat ujjai között és a Mattyasovszky-palota déli sarka felé int vele.”

A bérpalota déli oldalán a Majláth utca.

Majláth utca

Kis összekötő utca volt a Zsolnay-szobor és a mai „Árkád” délnyugati sarka között. 1864 előtt Pajta utcának hívták. Szegényes házaiban főleg gazdálkodók és fuvarosok laktak, akik pajtáikban tárolták a szénát, állataik számára.
Reéh György így emlékezett: „… Az Indóház és a Pajta utca sarkán volt a „Lövészkert”. Nevét a Bach-korszak ideje alatt Pécsen állomásozott cseh vadász-zászlóaljtól nyerte. Eleinte a polgárság látogatta s szívesen időzött nyári melegben a kert árnyat adó fái alatt… A nyolcvanas években már csak vasárnaponként volt igen vegyes közönsége, és a hétvégi táncmulatságok egy-egy szépe miatt bizony akárhányszor volt ehelyütt véres verekedés. Végül a hatóságnak be kellett zárnia…”

A mai Szabadság út neve 1926-ig Indóház utca volt. Ekkor I. Ferenc József utcára keresztelték, 1945-től pedig Szabadság útnak hívjuk.

A 2. számú kertes házban működött Iszlai Ferenc jó hírű vendéglője, melynek kínálatában minden pénteken élő dunai halakból halászlé, szombat és vasárnap erdélyi flekken és kitűnő borok szerepeltek – cigányzenével. Telefon: 21-51. Ma a JPM Természettudományi Osztályának otthona.

1907-ben az Indóház utcában, a város életében csoda történt: az Országos Kiállítás és Vásár! Zsolnay Miklós vezérletével a Pécsi Kereskedelmi és Iparkamara, valamint az idegenforgalmi szakemberek olyan professzionális előkészítő – szervező munkát végeztek a 49 ezer lélekszámú Pécsen, melynek eredményét máig nem tudtuk túlszárnyalni. A május 15-től október 15-ig, az öt hónapig nyitva tartó kiállításnak egymillió látogatója volt! Száz évvel később, az akkor már 155 ezer lakosú Pécsen, a 2010-es Európa Kulturális Fővárosa rendezvényeire hatszázezren voltak kíváncsiak.
(Zsolnay Miklós 1906-ban a milánói világkiállítás zsűrijének tagjaként sok-sok ismerettel gyarapodott.)

Wéber Tarlós Károly: Az 1907. évi Pécsi Országos Kiállítás és Vásár madártávlati képe

Az Országos Kiállítás és Vásár (1907)

Szabadság (egykori Indóház) út (1900-as évek)

Indóház utcai forgalom

A háború közepén, 1916-ban a Pécsi Napló így írt az Indóház utca reggeli hangulatáról:
„A pécsi országos kiállítás idején vasár-és ünnepnapokon nem volt népesebb, mozgalmasabb az Indóház utca, mint most szerdai és szombati reggeleken, amikor a falusi asszonyok púpozva rakott kosaraikkal a vonatokon megérkeznek. Valóságos népvándorlás a falusiak bevonulása, s a városiak százai bögrékkel, fazekakkal, kannákkal és kosarakkal mennek eléjük és megrohamozzák őket tejért, tejfölért, túróért és tojásért. Pécsett ennek hiányát érzi a közönség legjobban. Úgy körülkapják a falusiakat, hogy mozdulni sem képesek, míg az utolsó cseppig ki nem mérik, amijük van, míg az utolsó tojást oda nem adták. Amilyen hosszú az Indóház utca, olyan hosszan folyik az adás-vétel. Rendőrileg tilos ugyan a járdákból piacot rögtönözni, mégis eszeveszetten folyik a vásárlás. Nagy a tejszükséglet, a közönség nem tud lemondani a tejfölről, tojásról, mert kell a tésztafélékhez. Az árát nem is kérdezik, csak veszik. Rejtély, hogy a mai rém nagy drágaságban a sok pénzt honnan veszik?"

Sopianae egykori kelet-nyugati tengelyén, a Rákóczi úti szomszédok közül néhány:

- **A Rákóczi út 3.: az 1907-ben épült tűzoltóság.**
- **Rákóczi út 11.: bérház. Itt lakott a Fridrich család.**
- **Rákóczi út 15.: A Zsolnay-szobor hátterében a Városi Múzeum épülete, ma a JPM Néprajzi Osztályának székhelye, amely Benyovszky Móric gróf, akkori főispán adományának köszönheti létét, aki ezer koronát adott az Országos Kiállítás és Vásár elnökségének oly célból, hogy azon az Ormánság ethnográfiája a kiállításon szerepeljen, utána pedig a múzeumé legyen.**
- **Zsolnay Miklós már 1905-ben 790 darab Zsolnay dísztárgyat adott letétbe a Városi Múzeumnak.**
- **Rákóczi út 18-20-ban az OMTK tejüzeme működött, melynek Ráth (ma József Attila) utcáig nyúló telkének déli részén nyáron teniszezni, télen korcsolyázni lehetett.**
- **A Mattyasovszky-bérpalota északi oldalán Pirgl János Boldizsár borbély- és fodrászüzlete. Az 1929-ben Budapesten kiadott „A magyar ipar almanachja" című könyv borbély és fodrászmesterekről szóló fejezete így emlékezik a pécsi mesterre: „Sombereken született 1881-ben, 1897-ben**

szabadult. Mint segéd Budapesten, Bécsben és Pécsett fejlesztette szaktudását. 1905-ben alapította Rákóczi úti üzletét, melyet a háború ideje alatt neje, Schler Anna vezetett. (Pirgl 1915-ben vonult be, az orosz harctérre került, ahol egyévi szolgálat után fogságba esett.) Két segédet és egy tanoncot foglalkoztat. Az Ipartestület tagja, a szakosztály elöljárója. Az Iparos Olvasókör választmányi tagja, a Katholikus Legényegylet igazgatója stb."

Pirgl fodrászat: Nádkeretes újságolvasók
(A felvétel a Várostörténeti Múzeum kávéházi enteriőrjében készült.)

Kövecs Ferenctől, a néhai Baranya megyei Gyógyszertári Központ főkönyvelőjétől, a pécsi Tüke Akadémia alapítójától tudjuk, hogy Virág Ferenc megyés püspök borbélya is Pirgl Boldizsár volt.

- **Rákóczi út 30-ban a „Stefánia” sütöde. Tulajdonosa özv. Burits Mátyásné. Az egy kemencével dolgozó pékséget fia tíz év alatt a város legnagyobb üzemévé fejlesztette. Az egyetemi klinikák és menzák, szegényház, gyermekmenhely, Matessa árvaház, az ipari tanoncotthon szállítója. Szakmai vezető Torics József. (1937-ben telefonszáma 8-62-ről 28-62-re, háromról négyjegyűre változott.)**

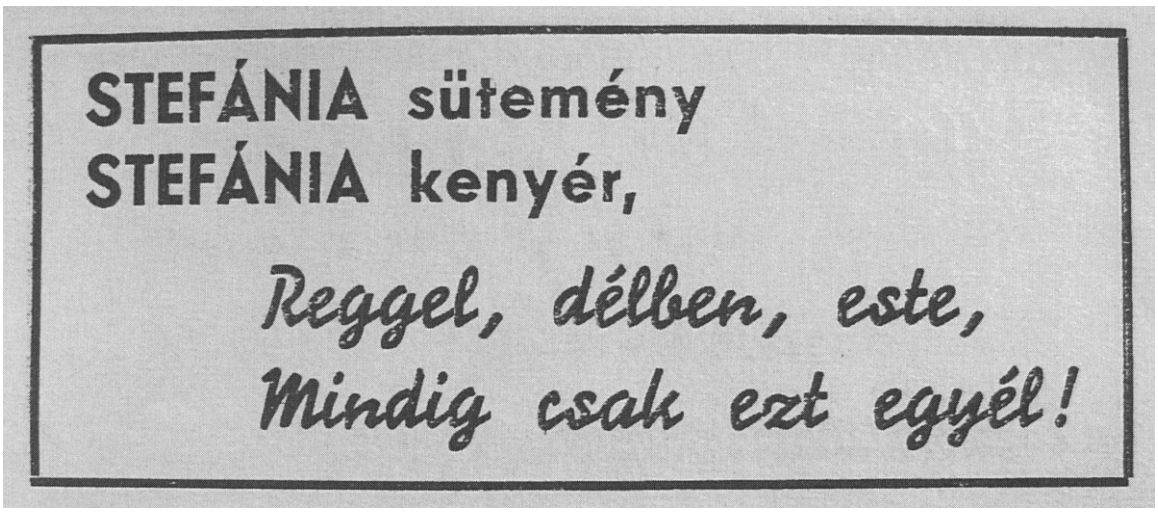

Stefánia: újsághirdetés

- **A Rákóczi út 34-ben Varga Gyula autókarosszéria és Kocsigyára. Alapításának esztendeje 1894 (1899?) A Majláth utcáig nyúló 34. számú telekre 1921-ben települt.**

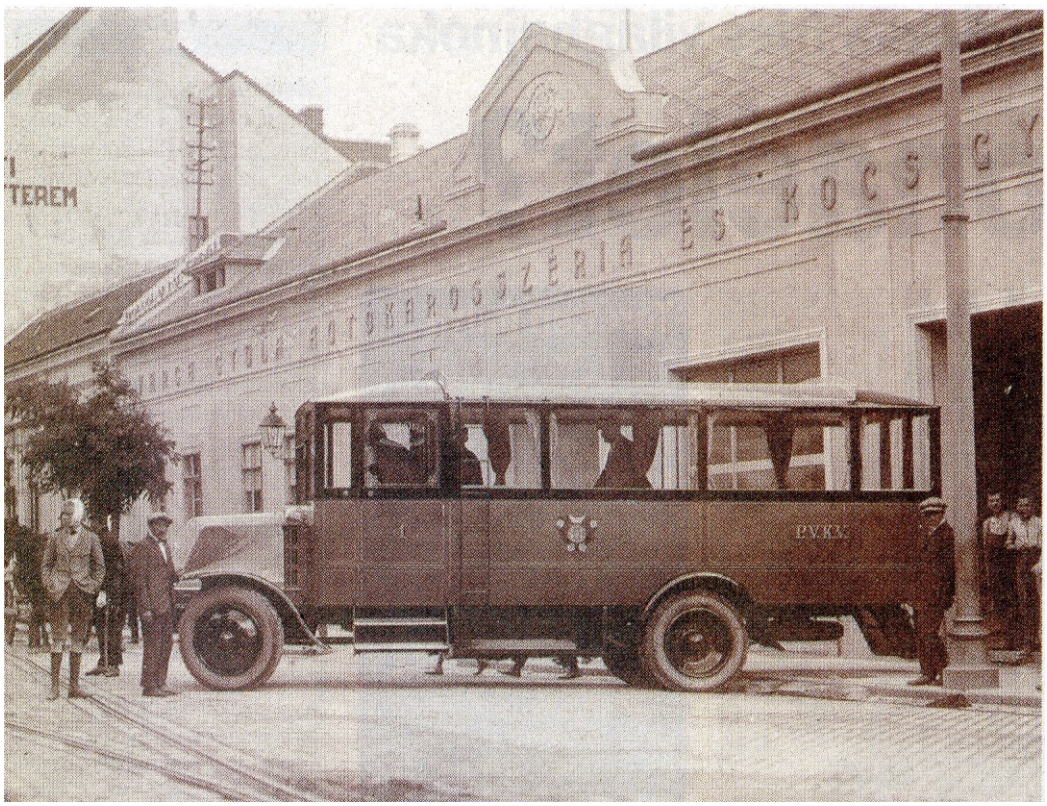

Varga-autó. A kocsigyár Rákóczi úti homlokzata

Az első Pécsre szállított Chevrolet személyautó-alkatrészek Varga Gyula kocsigyárába kerültek, megteremtve egy karosszériaüzem és autójavító műhely alapjait, melyet 1926-ban benzinkúttal, garázzsal és alkatrészraktárral bővítettek.

Az első világháborút megelőzően a hazai posta egyik legnagyobb szállítója. A Dél-Dunántúlon ifj. Varga Gyula üzemének buszkarosszériáival indult a városi és a helyközi tömegközlekedés.
A két világháború között Pécs és a régió települései döntő többségét ő látta el mentőkocsikkal, személy-, túra- és kisteherautókkal.

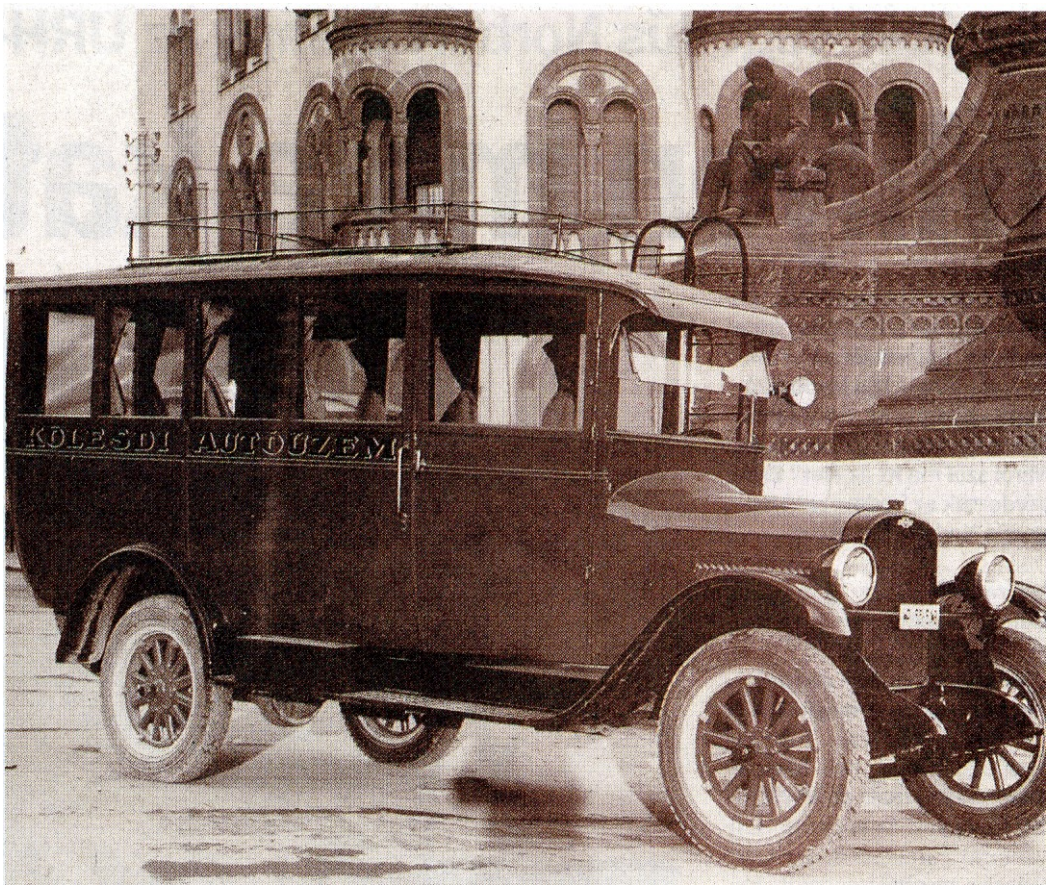

Varga-autó a Mattyasovszky-palotánál

- **A Rákóczi út 40-ben a Ferenc József-fürdő. 1888-ban nyílt az akkori Siklósi országúton Pintér József előkertes tisztasági (gőz-, kád-, zuhanyozó) fürdője szaunával. (Első szauna-élményemet itt szereztem.) A Jókai utca déli irányba való hosszabbításakor bontották le.**
  A másik pécsi tisztasági fürdő, az „Engel" is a Rákóczi út déli oldalán, a Fürdő utca torkolatával szemben létesült. Mindkettő nagy látogatottságnak örvendett, mert sok lakás nélkülözte a fürdőszobát.

A Ferenc József – fürdő hirdetése

Az elsősorban faipari termeléssel és kereskedelemmel foglalkozó Engel család tulajdonában lévő fürdőt Engel Adolf hozta létre az általa 1860-ban vásárolt Czindery-kert északi részében, az akkori Országúton. Később ez lett a Rákóczi út 54. számú ház. Hidegvizű fürdőintézetével és úszóiskolájával a nagyvállalkozó a köz javát kívánta szolgálni. Az „Engel” az „Árkád” építésekor szűnt meg.

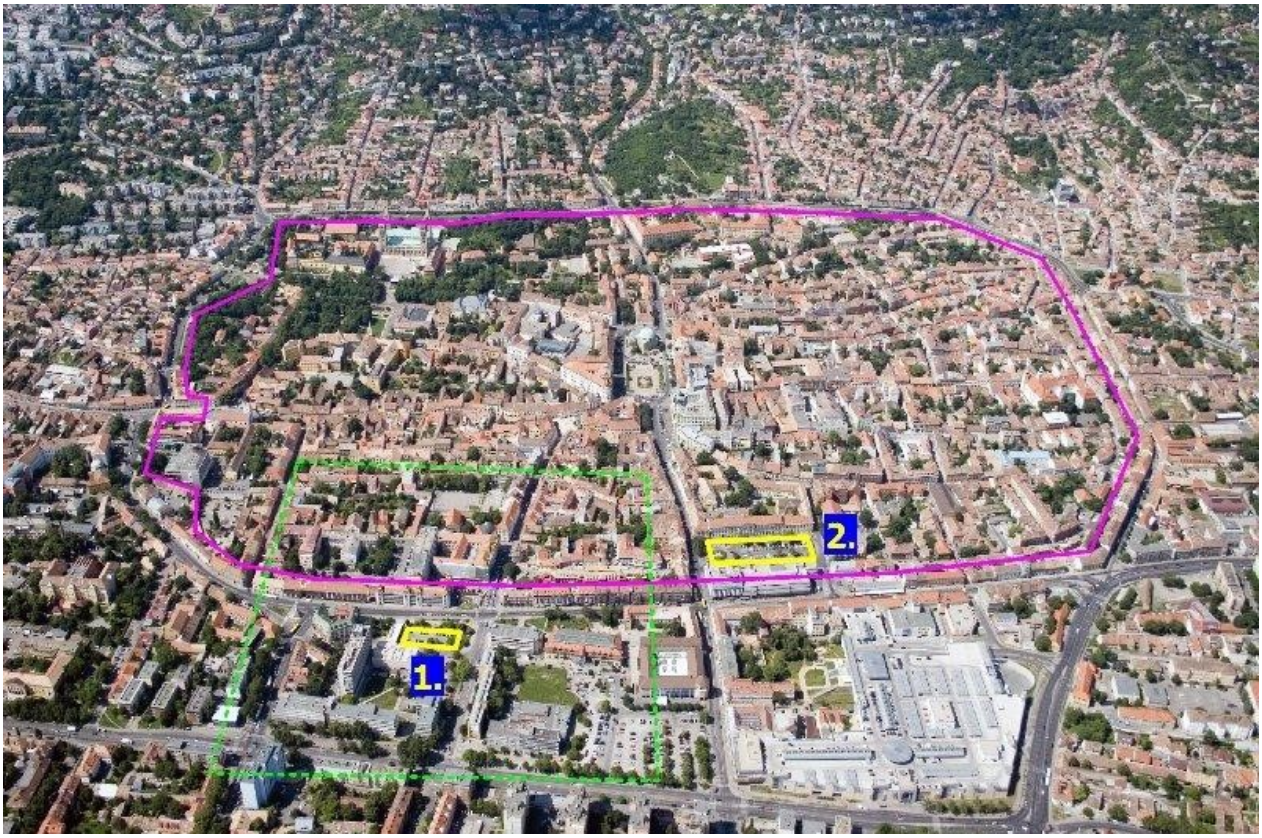

Sopianae és a középkori Pécs fallal kerített belvárosa

- **A Rákóczi út és a Jókai utca kereszteződésének DNY-i saroktelkén 2008-2009-ben régészeti feltárásra került sor. Az ásatási terület a fallal kerített késő római Sopianae centrumában, a feltételezhető forum déli oldalán terült el, így már előzetesen jelentős régészeti emlékekkel lehetett számolni. A forum: a római városok központi tere, a két főút, a cardo és a decumanus találkozásában. Három oldalról oszlopcsarnok, a porticus vette körül, a negyedik oldalon pedig a basilica emelkedett.**
  A forum nyitott tere adott helyet az üzleti életnek és a bíráskodásnak.

  Az ásatást Tóth Zsolt régész vezette. Tőle tudjuk, hogy a feltárás során nyolc római kori periódust sikerült elkülöníteni a Kr. utáni I. század végétől kb. az V. század 30-as éveiig. A IV. század elején Sopianae polgári közigazgatási székhellyé emelése jelentős építkezéseket eredményezett. (A város az itt uralkodott Sopianus kelta vezérről kapta nevét.)

Színes légi fotó az ásatási területről

I. Constantinus ideje alatt (306-337) a város fórumának déli oldalára bazilika épült. A bazilika ugyanazokat a szerepeket töltötte be, mint a fórum, csak zárt, fedett térben. Belül csarnokszerű, nagyszámú népség fogadására alkalmas. (Nem vallási szertartások helyszíne!)
Sopianae bazilikája háromdimenziós modellezését Pozsárkó Csaba készítette. Baranyai Bálint építészmérnök diplomadolgozata erre a saroktelje szánt Postabankról szólt.

A Basilica külső modellje

A Basilica belső modellje

Fridrich Sándor gyógyszerész és patikája, a „Petőfi”.

Baranyai Aurél így emlékezett gazdájára:
Pondosan száz évvel Petőfi Sándor születése után nyert patikajogot és 1924 legvégén nyitotta meg gyógyszertárát Fridrich Sándor a Szabadság út északi deltájában, ott, ahol a MUNKA szobra áll. Fridrich Sándor a pécsi gyógyszerészség egyik rendkívüli alakja. Bohém, pazarló, csupa szív ember, a klasszikus patikusság talán utolsó Galénusa. „Itt essem el én, az officina közepén, itt hulljon ki a mérleg a kezemből” – mondta nemegyszer és soha sem tréfásan a kopasz Mester, ez az unikum.

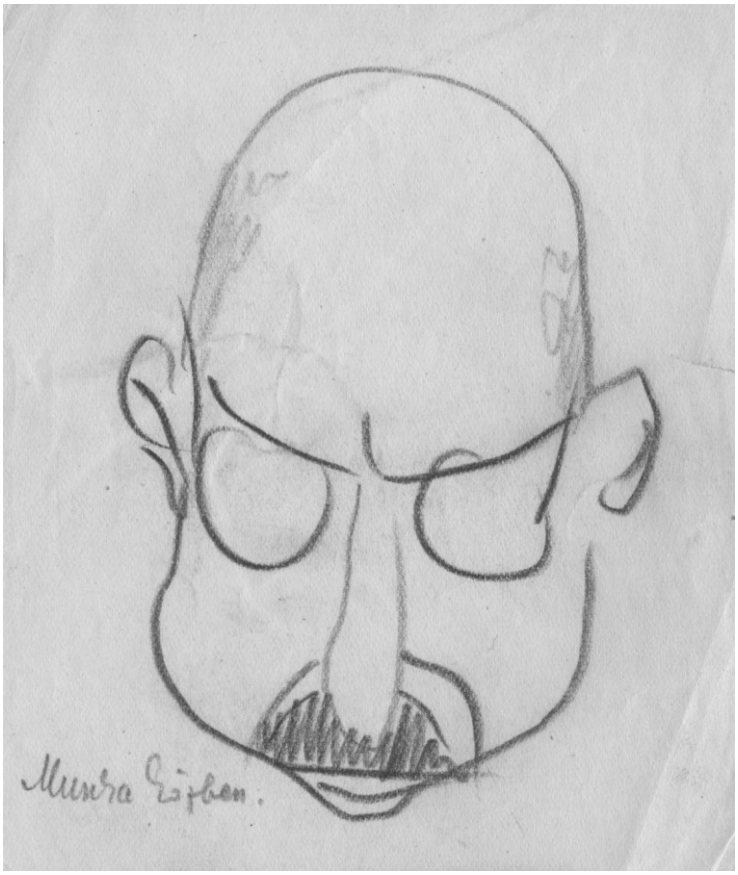

Baranyai Aurél karikatúrája Fridrich Sándorról

A „Petőfi” gyógyszertár bejáratának két oldalán: Asculapius (Aszklépiosz), a gyógyítás isteneként tisztelt ókori görög orvos képe, akinek szent állata a kígyó ma is a gyógyszerészet jelvénye – és Hygiea (Hügiea), az egészség megszemélyesítője, aki Aszklépios leányaként szerepel a mitológiában. Ők fogadták a betérőket.
(Gyakori vedlése miatt a kígyó az örök megújulás, az újjászületés, a gyógyítás – gyógyulás és a halhatatlanság szimbólumává vált.)

A „Petőfi” patika bejárata

Az apotéka háromszintes. Az utcáról belépve meggyszín pácolású bútorzattal a csinosan berendezett officina, két táraasztal, három táramérleg. Mögöttük három gyógyszerész.

Balról: Weigl Dezső – Fridrich Sándor – Baranyai Aurél - Vécsey Géza

A pénztárpáholy mögött Benczúr Gyula Petőfi-képe függött.
A reprezentatív vényező fölött a laboratórium, egyben ügyeletes szoba kisipari ággyal az inspekciós kolléga részére, száraz szerek raktára és sok-témájú ülésterem. A pince az alagsorban sötétlett és – akár az emeletre – ide is keskeny vas csigalépcső szolgált. Itt működött a laboratorius gyógyszerész a laboráns ministrálása mellett, a hatalmas vörös márvány mozsár, mészárosnak is megfelelő, masszív munkaasztal és piócás üvegek előterében. Kenőcsök, viaszok, mixtúrák és tinktúrák a fal melletti állványokon.
Ez volt a díszlet, amit élettel, munkával, humorral és a szamaritánusok segítő emberségével a beltagok béleltek ki.

A nép nyüzsgése már reggel megindult a vasútról érkezők instanciáival (kérvényeivel). Jöttek a magyarok, németek, a horvátok a Dráváról, a Hegyhátról, Szigetvár és Barcs környékéről, s majdhogynem jobbágyi tiszteletadással óvakodtak be az ajtón. Olyan is akadt – persze inkább a vénebbje – aki a kalapot, a botot, de talán még a pipát is kívül hagyta a küszöbön, annyira vérébe ivódott az apák szolgaalázatossága, a föltétlen tekintélytisztelet. Merengő perceimben eszembe jut ez a kép, és összehasonlítom a mai patikajáró emberrel, aki úgy lép Aesculap szentélyébe mint jakut őseink az ebédtálhoz: kucsmásan és fakanállal, egymással

tereferélve. Annyira általános kép ez rohanó jelenünkben, hogy fel sem tűnik, hiszen alig van alóla kivétel. Alig van férfiú, aki levenné fövegét a gyógyszertárban. Ám ha mégis adódik ily megrendítő eset, ünnepélyesen felállok, hogy látványosan viszonozzam e divatjamúlt kedves tisztelgést.

Fridrich Sándor „csak" gyógyszerész. Nem művel látványos dolgokat s nem törekszik anyagi előnyökre. Főleg az ifjú gyógyszerésznemzedék szakmai, gyakorlati nevelésén fáradozik – eredményesen.

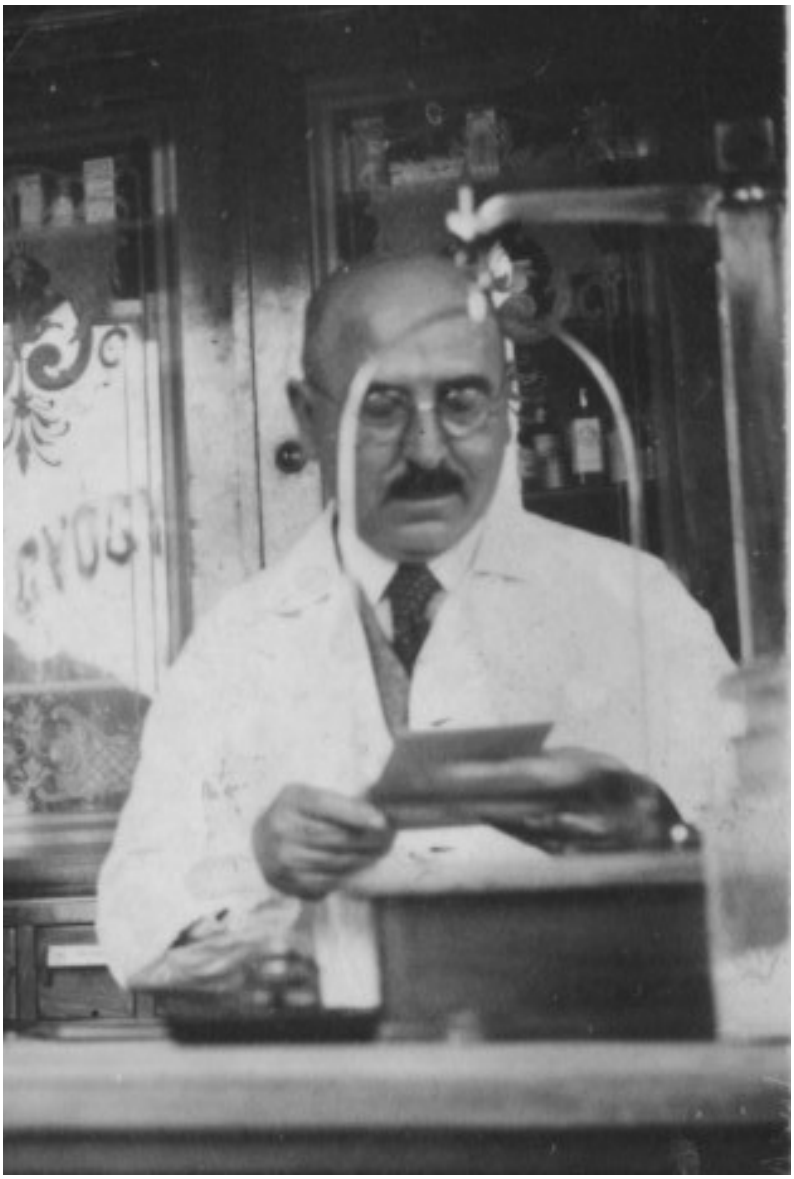

Fridrich Sándor a tára mögött.

Szívesen adták hozzánk gyermekeiket gyakornokul a gyógyszerészet jövőjében bizakodó szülők, mert úgy érezték, hogy ennek a misztikus, finom és tiszta mesterségnek termékeny humusza és tudományos temploma a „Petőfi" patika.

Olyan praxik nevelődtek itt, akik nélkül a mai magyar gyógyszerészet jóval szegényebb lenne. Országosan ismert és tisztelt gyakornokai közül Neuber Edinát, dr. Horváth Dezsőt és dr. Kerese Istvánt kell említeni.
A Gazda, főként a Gazda volt a szakmai szellem forrása. Menet közben, szinte mellékesen. Hogyan csinálta, nem tudom, de megmozdította tanítványaiban azt, ami csak élő példára mozdul: a Pálya szeretetét.
Félhosszú fehér köpenyben, szemüveges tar fejével ízig-vérig a gyakorlat papja volt, s fiatalodott a gyakornok-oktatásban. Vasalatlan nadrágja bakancsban végződött. Duplatalpú, gojzerni varrású, pehelykönnyű, remekbe szerkesztett, valódi Bellmond-bakancsban, a nemzetközi díjas ősz mester Apáca utcai műterméből. (Bettmond Antal – Pécs, Apáca utca 1. – 79 éves korában, 1952. március 18-án hunyt el.)
Így festett Fridrich Sándor külső habitusa. Lelke képe megfestéséhez szemérmes jóságszíneket kellene keresni.

Jellemzésére még el kell mondani, hogy több fiatal gyógyszerészt segített az önállósodás útján. Ilyen volt dr. Vondra Antal, a Zólyom utca sarki „Szent Mór" patika tulajdonosa is. Hasonlóan segítette Tróber Mártát, amikor az akkor Petrezselyem, a mai Aradi vértanúk útján megnyitotta „Szent Teréz" gyógyszertárát. Még arra is képes volt, ha sürgős anyagi segítségre volt szükségük, egyik segédjét azonnal hozzájuk küldje a kért pénzzel.

A pécsi Nagy Lajos Gimnázium 1930/32. évi Értesítőjében olvasható, hogy a Ciszterci Diákszövetség Pécsi Osztályának választmányában Fridrich Sándor is szerepelt.
A Mecsek Egyesület tagjaként a Madártani Osztályt erősítette: Az alábbi képek a Kozári vadászháznál készültek, ahol madárvédelmi telepet létesítettek.

Világos kabátban Fridrich Sándor

A kép előterében, balra: Rábay Gyula városi erdőfelügyelő, jobbra Fridrich Sándor

A többi kilenc pécsi gyógyszertárba összesen nem járt annyi nem-beteg, mint a „Petőfibe”. A törzsvendégek a Nick-be vonulás előtt, vagy hivataluk végeztével bekukkantottak a patikába, ahol többnyire már ott találták Reéh Gyurit. A szikár tanácsnok Pécs szerves része volt, aki patikusnak készült, de mert principálisnéja két álló hétig cukorborsóval traktálta, lekanyarodott az ígéretes pályáról még kezdő gyakornok korában. Reéh Gyuri tudott minden valamirevaló pletykát, kitűnő kaszinózó partner lévén. Bohém-bolondos Fedák-imádó, szegfűs gomblyukú vén gavallér.

A környék klinikái, egyetemi intézetei testvérként ragaszkodtak a „Petőfi”-hez. A professzorok nagy része szívesen üdült a vidám környezetben, még Heim Pál, meg Imre József is. Reuter Camillo turista - , Neuber Ernő pedig vadásztársa volt Fridrich Sándornak. Aztán Vertán, a kis Vertán, a briliáns sebész, akinek kése alá a fejüket is lehajtották volna a szenvedők, sokszor betért a patikába, hogy pattogó mondataiban franciásan a torkából lehelve az errr-betűt, bizonyos címekre megrendelje a „Vertán-féle szomorú szagos” címkéjű kölnivizet. Ennek receptje éppen úgy benne volt a „Manuális”-ban, mint a „Rum-pomádé” előirata, melyet bajusz és szakáll lágyítására, fényesítésére használt a főispán papája. Kiss József, a Mecsek Egyesület titkára, piros köptető poraiért jött, Páldy, a madarász, Vécsey Gézához. Pápaszemmel és szivarosan Paunz bácsi fiákeren érkezett, hogy kezet fogjon a Gazdával és huncutkodva megemlítse: ismét kigyógyított valakit malériából magyarbors és vörösbor-kúrával. A kinin keserű is, drága is, csak a patikuszsebeket dagasztja.

A Gazda időnként esti kártyapartira hívta cimboráit, ha ráesett a vendéglátás sora, s az inspekciós szobát nem igényelte a fiatalság. Mert az éjszakai ügyelet az ifjúság előjoga volt. Amint elcsendesült az utcai élet, a patika is bezárt és zenék, sportügyek fórumává vált a Majláth utca sarka. Városunk sportnagyságai, de országos kiválóságok is itt tervezgettek, vitáztak a patikai edények és illatok birodalmában: Bárány István, Csik Ferenc, Kerezsi Endre; birkózó bajnokok, sportszövetségi elnökök is megfordultak a „Petőfi” patikában. Várkői Ferenc londoni olimpikon tornász 1941-es Pécsre érkezésére így emlékezett: „Amikor leszálltam a vonatról, annyit tudtam az itteni körülményekről, hogy az utca felső végén van egy gyógyszertár, ott kell keresnem Baranyai Aurélt, aki mindent elmond, eligazít.” (Ez volt a pécsi tornasport új korszakának kezdete.)

Fridrich Sándor munkatársai a „Petőfi”-ben

Weigl Dezső

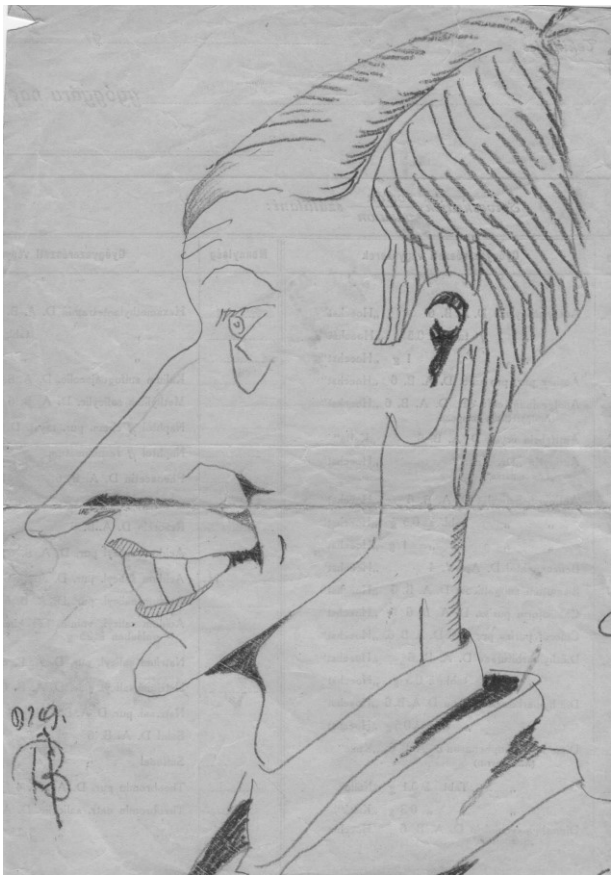

Weigl Dezső (Baranyai Aurél karikatúrája)

1891-ben Kiskőszegen született.
Gyógyszerész-oklevelén a dátum: 1913. június 25.
Előző szolgálatai Pécsett: „Magyar Korona” és az „Arany Sas”. Az utóbbiban Fridrich Sándor távollétében, mint gondnok.
Baranyai Aurél így vélekedett róla: „A laborálás szuverén uralkodója a „Petőfi” patika mélyén, illetve a magasban. Vérbeli gyógyszerészmester, igazi Magister. A meg nem alkuvó patikus-pontosság maga, amilyennel azóta sem találkoztam.”
Az Okleveles Gyógyszerészek Országos Egyesülete Pécsi Csoportjának elnöke.
1932-ben alapította saját, gyárvárosi „Szent József” névre keresztelt, Pécs tizenegyedik patikáját. (2012-ben bezárták.)
Csodabogárnak emlegették, mivel a már akkor is fontos jövedelembevallásnál nem volt hajlandó „megszépíteni” az igazságot. Mint később kiderült, a városi hatóságok az ő jövedelméhez mérték a többi gyógyszerészét is adójuk kivetésénél. Nem csoda, hogy a kollégái körében nem örvendett túl nagy népszerűségnek. Ennek ellenére nem változtatott akkurátus viselkedésén.

Vécsey Géza

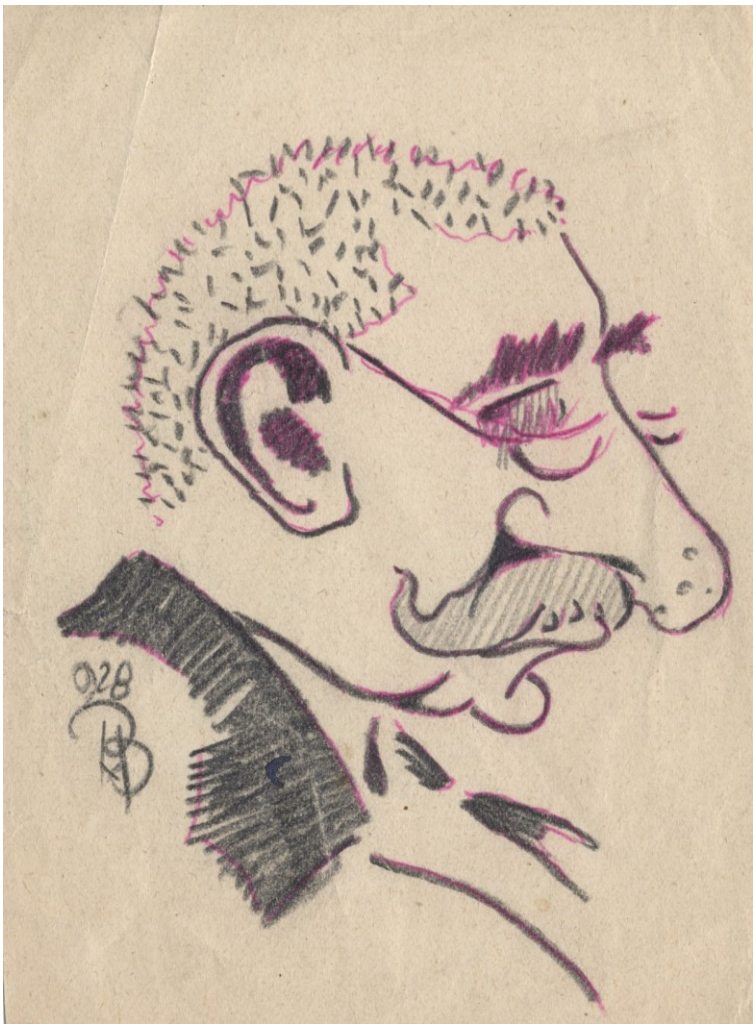

Vécsey Géza (Baranyai Aurél karikatúrája)

Weigl Dezsővel együtt követte Fridrich Sándort az „Arany Sas”-ból a „Petőfi”-be. Baranyai Aurélt idézve: „Géza bácsi a patikában receptúrázott. A skót puritánok e kései utóda a református egyház presbitere, Amerikát járt, egyedül élő, takarékos agglegény.
Jóságos lélek; hatalmas orr, szemüveg, harcsabajusz és zöldesszürke munkaköpeny. Lakása múzeum, szekrénye patika… A rend alapja, hogy mindent a helyére tegyünk – törvényét tőle tanultam.”

Az Okleveles Gyógyszerészek Országos Egyesülete Pécsi Csoportjának választmányi tagja.

Baranyai Aurél

Baranyai Aurél a „Petőfi” gyógyszertár tárájánál

Édesapja, Baranyai József 1904-től harminc évig az Ormánságban, a magyarmecskei „Petőfi Sándor” patikában praktizált.

Baranyai Aurél 1925-ben szerzett gyógyszerészi oklevelet. (Lásd a „Szerecsen” patikamúzeumban.) Első segédi munkahelyén, Kunmadarason Szilágyi Imre „Fehér Kígyó”-jában (ahol Cholnoky László is megfordult) nem időzött sokáig, mert levelet kapott bérmaapjától: „Nem szeretek idegenekkel dolgozni, gyere hozzám Pécsre! Válaszodat várom – Sándor.” (Fridrich Sándor és Baranyai József alapításától (1891) tagjai voltak a Mecsek Egyesületnek. Az itt alakult baráti társaságnak köszönhető a bérmaapaság.)

Baranyai Aurél 1926. január 1-én, 23 éves korában, így került Fridrich Sándor szárnyai alá, hogy közel húsz esztendeig a „Petőfi” gyógyszertárban töltse élete,

pályája aranykorát, ahol felejthetetlen principálisa jóvoltából élhetett sportszenvedélyének, világjáró vágyainak, színészkedésnek, karikatúra-rajzolásnak, Mecsek-járásnak.
„Az első napon kulcsot kaptam s a „Petőfi" mindenestől az enyém lett. Én meg az övé!"- emlékezett.
Családunk archívuma tizennyolc Fridrich Sándornak címzett, Baranyai Aurél által a márciusi Sándor-napokra írt versét őrzi, melyek a „Könyörgés Aszklépioszhoz" című ciklust alkotják (1926-1944).
Baranyai Aurél a Pécsi Atlétikai Club (PAC) főtitkára volt, az Országos Torna Szövetség kerületi elnöke.
Idősebb korában a pécsi-baranyai gyógyszerészet egyik krónikásaként vált országosan ismertté.

Anni szintén a „Petőfi" patika alkalmazottja volt.

Anni (Baranyai Aurél karikatúrája)

T Ü K E A K A D É M I A

BARANYAI AURÉL - BARANYAI BÁLINT - BARANYAI PÁL

A KÍGYÓ, A KEHELY ÉS A SZAMÁR

FRIDRICH SÁNDOR „PETŐFI” PATIKÁJA

PÉCS

A száz évvel ezelőtti gyógyszerész alakját misztikus köd vette körül. Olyan hivatás volt az övé, amibe sok minden belefért, és csak a kívülállók csodálkoznak azon, hogy a régi patikák laboratóriumaiból sarjadt a kémia félelmetes fája. Davy és a bányászlámpa, Böttger és az európai porcelán, az alkímia rejtelmei, az oxigén és a klór felfedezése, a cukorgyártás és a konyakkészítés, a növények és a belőlük izolált gyógyító anyagok, Sertürner, aztán Pelletier és Caventan, akiknek szobrot állítottak Párizsban a szintén gyógyszerész Gay Lussac –ról nevezett utca sarkán ; Kabay János, meg a többiek bizonyítják, hogy akik élni tudnak a gyógyszerészi mozaiktudomány sokrétű lehetőségeivel, szinte spontán képesek hasznosat alkotni az emberiségnek.

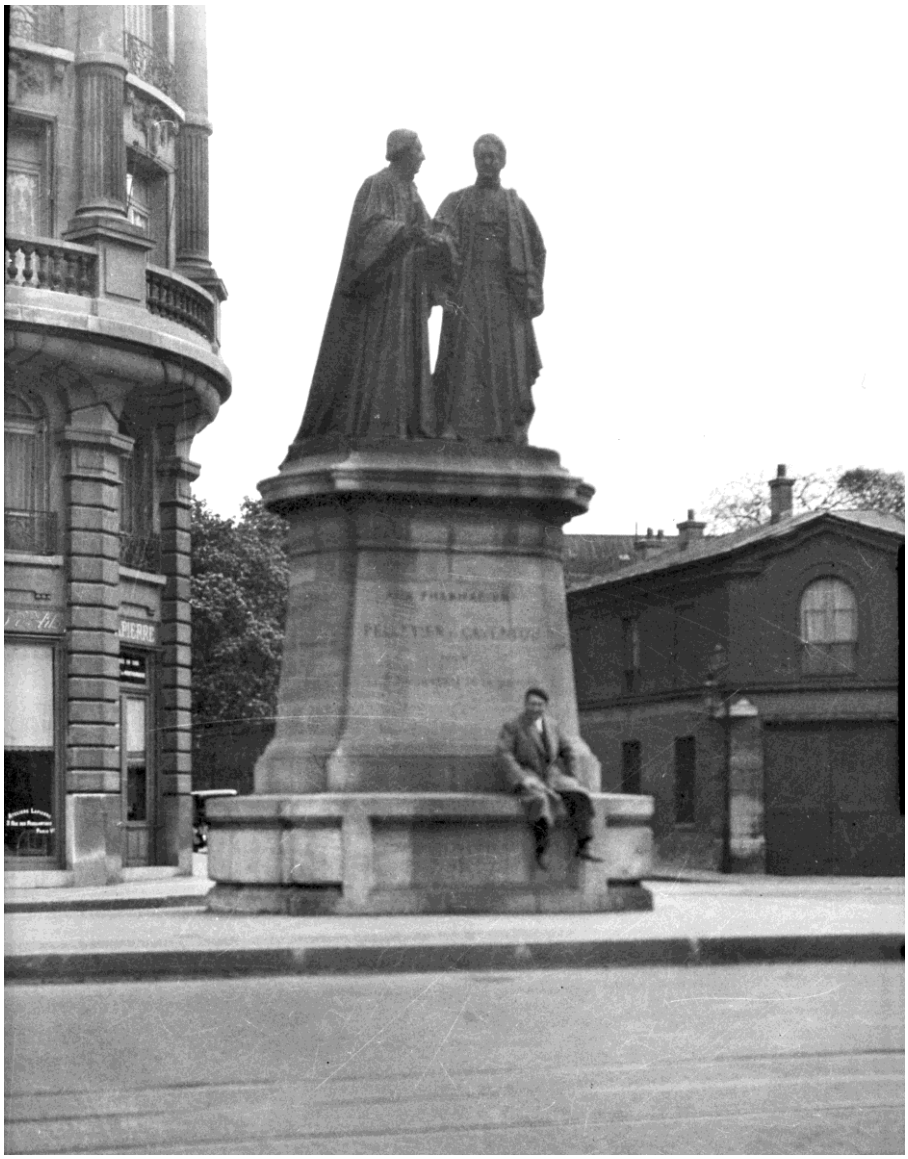

Pelletier és Caventan a párizsi Gay Lussac utca sarkán Baranyai Auréllal (Fotó: Bárány István)

Mint minden szakma, a gyógyszerészet sem úszta meg szárazon a csipkelődők, a kaján viccmesterek tréfáit. Azt találták ki, azzal csúfolódtak: „ahogy nincs zöld szamár, úgy nincs okos patikus sem.”
Ez ad okot és felhatalmazást, hogy a gyógyszerészet néhány hazai és pécsi kiválóságára is emlékezzünk:

- **Sadler József 1838-tól tanított gyógyszerészeket a pesti tudományegyetemen.**
- **Láng Adolf Ferenc volt az első patikus, akit tagjává választott a Magyar Tudományos Akadémia.**
- **Wágner Dávid sen. a vegytan doktoraként foglalkozott gyógyszerészettel. Gyógyszerész-orvosi növénytana fontos alapmű lett. 1886-ban nemességet kapott.**
- **Rozsnyai Mátyás az ízetlen csersavas kinin felfedezője.**
- **Felletár Emil professzor Kátai Gáborral közös, háromkötetes, első magyar gyógyszerészeti tankönyvével vált ismertté.**
- **Kabay Jánost már említettük. Ő a mákszalmából előállítható ópiumalkaloidok felfedezője.**
- **Gál Endre gyógyszerészdoktor államtitkárságig vitte.**
- **Erdei-Grúz Tibor gyógyszerész, Kossuth-díjas kémikus, 1970-76 az MTA elnöke.**
- **Zipernovsky Károly gyógyszerész, gépészmérnök, egyetemi tanár, az MTA tagja.**
- **Divald Károly gyógyszerészből Európa-hírű fényképész lett.**

Több művész, író eredeti foglalkozása volt a patikusság. Az írók közül Donászy Ferenc, Örkény István és Tömörkény István, a festőművészeket Csontváry Kosztka Tivadar és Rippl-Rónai József képviseli. Utóbbi a pécsi „Arany Sas”-ban is megfordult, tanult.
Pécsett született Johan Hugó üvegművész, gyógyszerészmester, aki 1914-18-ig önkéntes gyógyszerésztisztként működött városunkban.
Pécsi polgár volt Nendtvich Tamás gyógyszerész és természettudós. Amerikából hazatérve segítségére volt Zsolnay Vilmosnak, akit bevezetett a kémia-technológia tudományába. 150 éve ő alapította a pécsi evangélikus egyházközséget.

Nendtvich Tamás emléktáblája

Emléktábláját a Palatinus Hotel bejáratával szemben, a Király utca 8-as számú ház falán láthatjuk – ha a kirakatok szintje fölé emeljük tekintetünket.
Cholnoky László gyógyszerész, kémikus, egyetemi tanár, rektor, Kossuth-díjas akadémikus.
Geiger Kálmánnal zárom a sort, aki gyógyszerészként lett Európa-hírű italvegyész.

Amennyiben ez a sikerlista sem lenne elegendő arra, hogy a csipkelődők száját befogja, van tárgyi bizonyíték is. Fridrich Sándor „Petőfi” patikájának kirakatában – gyógyszerreklámok helyett – egy posztamensre emelt Zsolnay dísztárgy feküdt. Íme: egy zöld szamár! Ez a zöld csacsi, az igazságtevő!

Zsolnay csacsi

Kicsit viharvert. Kicsit lyukas, az egyik füle kicsit ragasztott, de átvészelte a világháborút, a másodikat.
Nem rivalizált Aszklépiosz kígyójával, de óvta, erősítette a gyógyszerészek megbízhatóságát, becsületét, növelte önbizalmukat.
Rippl-Rónai Józsefnek személyes kapcsolata volt egy élő szamárral, amely kétkerekű homokfutóját húzta, ha Kaposvár belvárosában akadt dolga. Trischler Ferenc pécsi szobrász formázta a bronzba öntött csacsifogatot.

Kaposvár főutcáján Rippl – Rónai csacsifogata

A „Petőfi” gyógyszertár hattyúdala

A patikanyitást követő években a „Petőfi”-vel kapcsolatos levéltári iratok ritkultak. Az 1937. évi vizsgálatokról készült, dr. Hal József magyar királyi városi tiszti főorvos által a polgármesternek küldött jegyzőkönyvekben olvashatjuk, hogy Mertha Lajos „Isteni gondviselés”, Fridrich Sándor „Petőfi Sándor”, Geiger Kálmán „Arany Sas”, Weigl Dezső „Szent József” gyógyszertárában és az egyetemi házi patikában tartott vizsgálat során hiányt nem észleltek.

1943. július 29-én Baranya-vármegye és Pécs szabad királyi város tiszti főorvosa a polgármesternek:
„Tisztelettel jelentem, hogy Fridrich Sándor gyógyszerész, a pécsi „Petőfi Sándorhoz” címzett gyógyszertár felelős tulajdonosa jelentette, hogy folyó hó 4-től kezdve betegsége miatt gyógyszertárának vezetésére képtelen. Tekintettel arra, hogy a Magyarországi Gyógyszerészek Egyesülete Baranya vármegyei kerülete a gyógyszertár vezetésére alkalmas gyógyszerészt kijelölni nem tudott, gyógyszertárát bezárta.
Betegségéből folyó hó 19-én felgyógyult és gyógyszertárának vezetését átvette.
A magyar királyi belügyminiszternek jelentést tettem.”

1945. április 9-én ismét a tiszti főorvos a polgármesternek:
„A 252.627/1934. BMSZ rendelet 7.§-a értelmében Fridrich Sándor a „Petőfi” gyógyszertár tulajdonosa hozzám jelentette, hogy betegsége miatt gyógyszertárának vezetésére jelenleg nem képes. Felgyógyulásáig a gyógyszertár felelős vezetésével dr. Kerese István gyógyszerészt bíztam meg. Kérem a bejelentés tudomásul vételét.”

1949. november 20.: Fridrich Sándor gyógyszerész, a „Petőfi” patika tulajdonosa elhunyt.

A Fridrich család sírboltja. (Pécs, Siklósi út P-XVII)

1950.:

A Magyar Dolgozók Pártja megyei bizottsága a Széchenyi tér 9-10-ből a Mattyasovszky-palotába költözött, de 1955-ben már a József Attila utca 10-ben székelt.

A „Petőfi” gyógyszertár helyét a Fodrász KTSZ. 14. számú üzlete foglalta el.

Pirgl Boldizsár fodrászata, Rendeczki Lajossal, a Rákóczi út 34-ben, az államosított Varga-garázs épületében kapott helyet.

A „Stefánia” sütödéből a Sütőipari Vállalat 12. számú üzlete lett.

A Varga-garázsban utóbb a DÉDÁSZ rendezkedett be.

Tisztelt Hallgatóim!

Fridrich Sándor szakmai munkájának emlékét Szabó László Gy. jóvoltából a „Dél-Dunántúl neves gyógyszerészei” című kötet őrzi és Romváry Ferenc sem felejtette ki a „Pécs lexikon”-ból.
Azt remélem, hogy száz év múlva is lesznek olyan, ma élő pécsi polgárok, akikre érdemes lesz emlékezni. Olyanok, akiket a „Petőfi” patika környékén bemutattunk. Szakmájukat mesteri fokon, hivatásszerűen gyakorló, munkájukat közmegelégedésre végző emberek, akik közéleti szerepet is vállaltak. És nem csupán a gyógyszerész, de a szobrász, a vendéglős, a műépítész és az építőmester, a fodrász és a pék, a karosszéria- és kocsigyártó, a sebész és a cipész is.

Zárszóként ismét Baranyai Aurélt idézzük:

Fridrich Sándor úgy élt, mint a harmincéves háború markotányosai: kis kulaccsal, szalonnával, puskával és kötözőszerekkel, s mindig másokat gyámolítva, segítve, tanítva és lelkesítve.
A gyógyszerész keze harapófogó ha kell, de simogató, lágy lesz, ha mint a csónak orra, felfelé ívelő ujjbegyeivel a pilulát gömbölygeti annyi gyengédséggel, ahogyan a kisgyermek haját simogatjuk.

Az alapítástól számított huszonhatodik esztendőben meghalt a „Petőfi” patika, s emléke – majdnem – elenyészett. Petőfi Sándor is huszonhat évig élt, de túlért minden halálon, amit dalaiba rejtett. A pécsiek „Petőfi” patikája addig élt, ameddig a költő, aki néhány boldog esztendőre odakölcsönözte szent nevét egy kisded egészséghajléknak.

A Gazda már ott bandukol a túlvilág vadászmezőin, mely kicsit hasonlít Rózsahegyre, a lápos Volhyniára, meg egy kicsit a nagyárpádi lankákra, ahol vadászbecsülettel elhantolt Gandhi kutyája nyugszik.

Fridrich Sándort eltemettük, bár nem Wranitsch Gizella kísérte lóháton a sírig, ahogy a Gazda szerette volna.

Az a másik munkaköpenyes ember, a Zsolnay azonban maradt, és művészkezében örökké ott lesz az alkotó munka jelképe, a bronz korsó, melyben galamb szokott fészkelni.”

A Mattyasovszky-palota és a Zsolnay- szobor 2018.

Ámen!

Köszönöm megtisztelő figyelmüket.

Baranyai Aurél ars poeticája, szakmai hitvallása:

„Hivatássziget a patika, félig gyóntatószék. Akkor vagyok jó patikus, ha a kérelmezőben saját anyámat látom, gyermekemet, vagy unokámat. Öreg ráncok könnycseppjein, angyalian bájos leányarcocskák mosolyán mérem le emberi együttérzésem értékét, s ilyenkor elfelejtem, hogy néha gép vagyok. A közönséggel bánni nem könnyű – hát még a beteggel! Az idegszálak fogyó anyagok. Ennek dacára még a „nincs”-et is úgy kell megmagyarázni, hogy ez a negatívum fél gyógyulás legyen. A melegség, ami szemedből árad, ami szavadban cseng, kis tűzhely legyen, amit az emberi lélek testvéri elektromossága táplál, s amit magaddal vihetsz, ahol sebek vannak. S hol nincsenek?”

Baranyai Aurél